

KOMISJONI OTSUS (EL) 2016/611,**15. aprill 2016,**

milles sätestatakse turismisektori parimat keskkonnajuhtimise tava, keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajaid ja tippaseme võrdlusaluseid sisaldav võrdlusdokument vastavalt määrusele (EÜ) nr 1221/2009 organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS)

(teatavaks tehtud numbri C(2016) 2137 all)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta määrust (EÜ) nr 1221/2009 organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS) ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 761/2001 ning komisjoni otsused 2001/681/EÜ ja 2006/193/EÜ, ⁽¹⁾ eelkõige selle artikli 46 lõiget 1,

ning arvestades järgmist:

- (1) Määruses (EÜ) nr 1221/2009 on sätestatud komisjoni kohustus töötada liikmesriikide ja muude sidusrühmadega konsulteerides välja võrdlusdokumendid konkreetsete majandussektorite jaoks. Need sektoritele suunatud võrdlusdokumendid on vajalikud selleks, et aidata organisatsioonidel keskenduda paremini konkreetse sektori kõige tähtsamatele keskkonnaaspektidele ning võimaldada hinnata ja parandada organisatsioonide keskkonnavalast tulemuslikkust ning koostada sellekohaseid aruandeid. Võrdlusdokumendid peavad hõlmama parimat keskkonnajuhtimise tava, keskkonnavalase tulemuslikkuse näitajaid ning vajaduse korral tippaseme võrdlusaluseid ja hindamissüsteeme, milles on kindlaks määratud kõnealuste sektorite keskkonnavalase tulemuslikkuse tasemed.
- (2) Komisjoni teatises, milles käsitletakse määruse (EÜ) nr 1221/2009 (organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS)) alusel kehtestatavat töökava koos soovitusliku nimekirjaga sektoritest, mille jaoks tuleb vastu võtta sektorite ning sektoriülesed võrdlusdokumendid, ⁽²⁾ on esitatud töökava koos soovitusliku nimekirjaga prioriteetsetest sektoritest (sh turismisektor), mille jaoks tuleb kõnealused võrdlusdokumendid vastu võtta.
- (3) Käesoleva otsusega ettenähtud meetmed on kooskõlas määruse (EÜ) nr 1221/2009 artikli 49 alusel loodud komitee arvamusega,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Lisas on esitatud turismisektori parimat keskkonnajuhtimise tava, keskkonnavalase tulemuslikkuse näitajaid ja tippaseme võrdlusaluseid sisaldav võrdlusdokument.

⁽¹⁾ ELT L 342, 22.12.2009, lk 1.

⁽²⁾ ELT C 358, 8.12.2011, lk 2.

Artikkel 2

EMASis registreeritud turismisektori organisatsioonid võtavad kõnealust sektori võrdlusdokumenti arvesse ning peaksid sellest tulenevalt:

- kasutama võrdlusdokumendi asjakohaseid osi oma keskkonnajuhtimissüsteemi arendamisel ja rakendamisel keskkonnavalase tegevuse läbivaatamise raames;
- näitama keskkonnavalas, kuidas sektori võrdlusdokumendis kirjeldatud sektoripõhiseid keskkonnavalase tulemuslikkuse näitajaid, parimaid keskkonnajuhtimise tavaid ja tippaseme võrdlusaluseid on kasutatud organisatsiooni keskkonnategevuse tulemuslikumaks muutmiseks vajalike meetmete kindlaksmääramiseks ning võimalik ka prioriteetide seadmiseks.

Artikkel 3

Sektoritele suunatud võrdlusdokumentides kindlaks määratud tippaseme võrdlusalustest kinnipidamine ei ole EMASis registreeritud organisatsioonidele kohustuslik, sest EMASi vabatahtlikust laadist tulenevalt hindavad organisatsioonid ise, kui otstarbekad need võrdlusalused kulude ja kasu seisukohast on.

Käesolev otsus on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 15. aprill 2016

Komisjoni nimel
komisjoni liige
Karmenu VELLA

LISA

SISUKORD

1.	Sissejuhatus	30
2.	Kohaldamisala	33
3.	Parimad keskkonnajuhtimise tavad, sektori keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tipptaseme võrdlusalused turismisektoris	36
3.1.	Valdkonnaülesed küsimused	36
3.1.1.	Keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine	36
3.1.2.	Tarneahela haldamine	36
3.2.	Sihtkoha haldamine	37
3.2.1.	Sihtkoha strateegilise arendamise kava	37
3.2.2.	Bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja majandamine	37
3.2.3.	Taristu ja teenuste pakkumine	38
3.3.	Reisikorraldajate ja reisibüroode tegevus	38
3.3.1.	Vähendada ja leevendada transpordi keskkonnamõju	38
3.3.2.	Majutusasutuste keskkonnategevuse tõhustamine	39
3.3.3.	Keskkonna parandamine sihtkohas	40
3.3.4.	Sobivate turismipakettide väljatöötamine ja edendamine ning turistide säästlikuma käitumise toetamine	40
3.3.5.	Jaemüügi- ja bürootoimingute keskkonnatõhusus	41
3.4.	Majutusasutuste veetarbimise vähendamine	41
3.4.1.	Veesüsteemi seire, hooldus ja optimeerimine	41
3.4.2.	Tõhusa sanitaartechnika paigaldamine külastajate alale	42
3.4.3.	Tõhus toateenindus	42
3.4.4.	Väikesemahulise pesupesemise optimeerimine	43
3.4.5.	Suuremahulise või allhanke korras tehtava pesupesemise optimeerimine	43
3.4.6.	Basseinide optimaalne haldamine	44
3.4.7.	Vihma- ja musta vee taaskasutamine	44
3.5.	Jäätme- ja reoveekäitlus majutusasutuses	45
3.5.1.	Jäätmetekke vältimine	45
3.5.2.	Jäätmete sortimine ja ringlussevõttu saatmine	45
3.5.3.	Reovee puhastamine	45
3.6.	Majutusasutuste energiatarbimise vähendamine	46
3.6.1.	Energiakasutuse seire ja juhtimise süsteemid	46
3.6.2.	Hoone välispiirde tõhustamine	46

3.6.3. Kütte-, ventilatsiooni- ja õhu konditsioneerimissüsteemide optimeerimine	47
3.6.4. Soojuspumpade ja maasoojust kasutavate kütte- ja jahutussüsteemide tõhus rakendamine	47
3.6.5. Energiasäästlik valgustus ja elektriseadmed	48
3.6.6. Taastuvad energiaallikad	48
3.7. Restoranid ja hotellide köögid	49
3.7.1. Toiduainete ja jookide hankimine keskkonnahoidlikest allikatest	49
3.7.2. Orgaaniliste jäätmete käitlus	49
3.7.3. Nõudepesu, puhastustööde ja toiduvalmistamise optimeerimine	49
3.7.4. Toidukeetmise, ventileerimise ja külmutamise optimeerimine	50
3.8. Puhkekülad	50
3.8.1. Küllastajate keskkonnalane harimine	50
3.8.2. Keskkonnajuhtimine välialadel	51
3.8.3. Puhkekülad energiatohusus ja taastuvenergiat tootvate seadmete paigaldamine	51
3.8.4. Puhkeküla veekasutuse tõhusus	52
3.8.5. Puhkeküla jäätmete vähendamine	52
3.8.6. Looduslikud basseinid	53
4. Sektori soovituslikud peamised keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	54

1. SISSEJUHATUS

Käesolev dokument on sektori võrdlusdokument, mis on koostatud määruse (EÜ) nr 1221/2009 (organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS))⁽¹⁾ artikli 46 kohaselt. Võrdlusdokumendi mõistmise hõlbustamiseks antakse sissejuhatuses ülevaade dokumendi õiguslikust taustast ja kasutamisest.

Võrdlusdokument põhineb üksikasjalikul teadus- ja poliitikaaruandel⁽²⁾ („Parima tava aruanne“), mille koostas Tuleviku- tehnoloogiate Instituut, üks Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse (JRC) seitsmest instituudist.

Asjakohane õiguslik taust

Organisatsioonidele vabatahtlikuks osalemiseks mõeldud ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteem (EMAS) loodi 1993. aastal nõukogu määrusega (EMÜ) nr 1836/93⁽³⁾. Hiljem on seda süsteemi kaks korda põhjalikult läbi vaadatud:

— Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 761/2001⁽⁴⁾;

— määrusega (EÜ) nr 1221/2009.

⁽¹⁾ ELT L 342, 22.12.2009, lk 1.

⁽²⁾ Teadus- ja poliitikaaruanne on üldsusele kättesaadav Teadusuuringute Ühiskeskuse Tulevikutehnoloogiate Instituudi veebisaidil järgmisel aadressil: <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/TourismBEMP.pdf>. Käesolevas sektori võrdlusdokumendis esitatud järeldused parimate keskkonnajuhtimise tavade ja nende kohaldatavuse kohta, samuti kindlaksmääratud konkreetsed keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalused põhinevad selles teadus- ja poliitikaaruandes avaldatud tulemustel. Dokumentis on ära toodud ka kogu taustateave ja tehnilised üksikasjad.

⁽³⁾ Nõukogu määrus (EMÜ) nr 1836/93, 29. juuni 1993, tööstussektori ettevõtetele vabatahtliku osalemise võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EÜT L 168, 10.7.1993, lk 1).

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 761/2001, 19. märts 2001, organisatsioonide vabatahtliku osalemise võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS) (EÜT L 114, 24.4.2001, lk 1).

Uus oluline element, mis lisati viimasesse 2010. aasta 11. jaanuaril jõustunud versiooni, on artikkel 46 sektori võrdlusdokumentide väljatöötamise kohta. Võrdlusdokumendid peavad sisaldama parimaid keskkonnajuhtimise tavasid (PKTd), konkreetsete sektorite keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajaid ning asjakohasel juhul tipptaseme võrdlusaluseid ja hindamissüsteeme tulemuslikkuse taseme kindlaksmääramiseks.

Kuidas dokumenti mõista ja kasutada

Keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteem (EMAS) on süsteem vabatahtlikuks osalemiseks organisatsioonidele, kelle eesmärk on keskkonnategevuse tulemuslikkust pidevalt suurendada. Selles raamistikus pakub käesolev sektori võrdlusdokument sektoripõhiseid suuniseid turismisektorile ning juhib tähelepanu reale täiustamisvõimalustele ja parimatele tavadele.

Dokumendi on koostanud Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus, kasutades sidusrühmadelt saadud teavet. Sektori ekspertidest ja sidusrühmadest koosnevas tehnilises töörühmas, mida juhib Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus, peeti arutelusid ja lepidi lõpuks kokku parimad keskkonnajuhtimise tavad, sektoripõhised keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tipptaseme võrdlusalused, mida on kirjeldatud käesolevas dokumendis; eelkõige nimetatud võrdlusaluste puhul leiti, et need esindavad keskkonnategevuse tulemuslikkuse tasemeid, mida sektori parimate näitajatega organisatsioonides on saavutatud.

Võrdlusdokumendi eesmärk on aidata ja toetada kõiki oma keskkonnategevuse tulemuslikkust parandada soovivaid organisatsioone, pakkudes ideesid ja innustust, aga ka praktilisi ja tehnilisi juhiseid.

Käesolev võrdlusdokument on mõeldud eelkõige organisatsioonidele, kes on EMASis juba registreeritud, samuti organisatsioonidele, kes kaaluvad EMASis registreerimist tulevikus, ning kõigile organisatsioonidele, kes soovivad parimatest keskkonnajuhtimise tavadest rohkem teada saada, et suurendada oma keskkonnategevuse tulemuslikkust. Seega on käesoleva dokumendi eesmärk toetada kõiki turismisektoris tegutsevaid organisatsioone ja osalejaid nii otseste kui ka kaudsete parandamist vajavate keskkonnaaspektidega tegelemisel ja teabe leidmisel parimate tavade kohta, asjakohaste sektoripõhiste keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajate kohta oma keskkonnategevuse tulemuslikkuse mõõtmiseks, samuti teabe leidmisel tipptaseme võrdlusaluste kohta.

Kuidas EMASis registreeritud organisatsioonid peaksid võrdlusdokumenti arvesse võtma

Vastavalt määrusele (EÜ) nr 1221/2009 peavad EMASis registreeritud organisatsioonid võrdlusdokumenti arvesse võtma kahel tasandil:

- 1) keskkonnaülevaate tulemuste põhjal keskkonnajuhtimissüsteemi väljatöötamisel ja rakendamisel (*artikli 4 lõike 1 punkt b*).

See tähendab, et organisatsioonid peaksid kasutama võrdlusdokumendi asjakohaseid osi keskkonnaeesmärkide määratlemisel ja läbivaatamisel kooskõlas keskkonnaülevaates ja -poliitikas kindlaks määratud asjakohaste keskkonnaaspektidega ning keskkonnategevuse tulemuslikkuse parandamiseks rakendatavate meetmete üle otsustamisel;

- 2) keskkonnaaruande koostamisel (*artikli 4 lõike 1 punkt d ja artikli 4 lõige 4*).

See tähendab, et

- a) organisatsioonid peaksid keskkonnategevuse tulemuslikkusest aruandmiseks kasutatavate näitajate (!) valimisel kaaluma võrdlusdokumendis esitatud asjaomaseid sektoripõhiseid keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajaid.

(!) EMASi määruse IV lisa punkti B alapunkti e kohaselt sisaldab keskkonnaaruanne „kokkuvõtet olemasolevatest andmetest, milles seoses olulise keskkonnamõjuga võrreldakse organisatsiooni keskkonnategevuse tulemuslikkust selle keskkonnaeesmärkide ja -ülesannetega. Esitatakse andmed punktis C osutatud põhinäitajate ja muude asjakohaste olemasolevate keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajate kohta.“ IV lisa punktis C on märgitud, et „iga organisatsioon esitab igal aastal ka aruande keskkonnaaruandes kindlaks määratud konkreetsemate keskkonnaaspektidega seotud tulemuslikkuse kohta ning võtab vajaduse korral arvesse artiklis 46 osutatud sektori võrdlusdokumente.“

Aruande jaoks vajalike näitajate valimisel peaksid organisatsioonid võtma arvesse vastavas võrdlusdokumendis esitatud näitajaid ja nende asjakohasust seoses oluliste keskkonnaaspektidega, mille organisatsioon on oma keskkonnanäiveaates kindlaks teinud. Näitajaid tuleb arvesse võtta üksnes juhul, kui need on asjakohased selliste keskkonnaaspektide puhul, mida on keskkonnanäiveaates hinnatud kõige olulisemateks;

- b) organisatsioonid peaksid keskkonnanaruandes märkima, kuidas asjaomaseid parimaid keskkonnajuhtimise tavasid ja vajaduse korral tipptaseme võrdlusaluseid on arvesse võetud.

Nad peaksid kirjeldama, kuidas asjakohaseid parimaid keskkonnajuhtimise tavasid ja tipptaseme võrdlusaluseid (mis näitavad parimaid tulemusi saavutanud organisatsioonide keskkonnategevuse tulemuslikkuse taset) kasutati meetmete kindlaksmääramiseks ning võib-olla ka prioriteetide seadmiseks, et (veelgi) parandada oma keskkonnategevuse tulemuslikkust. Parimate keskkonnajuhtimise tavade rakendamine ja tipptaseme võrdlusalustest kinnipidamine ei ole siiski kohustuslik, kuna EMAS on vabatahtlik ning seega hindavad organisatsioonid ise, kas võrdlusalustest kinnipidamine ja parimate tavade rakendamine on kulude ja kasu seisukohast võimalik.

Sarnaselt keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajatega peaks organisatsioon hindama parimate keskkonnajuhtimise tavade ja tipptaseme võrdlusaluste asjakohasust ja kohaldatavust vastavalt tema poolt keskkonnanäiveaates kindlaks tehtud olulistele keskkonnaaspektidele ning tehnilistele ja finantsaspektidele.

Neid võrdlusdokumendi osi (näitajad, PKTd või tipptaseme võrdlusalused), mida ei peeta asjakohaseks seoses organisatsiooni poolt keskkonnanäiveaates kindlaks tehtud oluliste keskkonnaaspektidega, ei peaks keskkonnanaruandes käsitlema ega kirjeldama.

EMASis osalemine on pidev protsess. See tähendab, et iga kord, kui organisatsioon kavatseb oma keskkonnategevuse tulemuslikkust suurendada (ja vaatab oma keskkonnategevuse tulemuslikkust läbi), peab ta uurima võrdlusdokumendis konkreetseid teemasid, et leida ideid, milliseid probleeme järgmises etapis lahendada.

EMASi tõendajad kontrollivad, kas ja kuidas organisatsioon võttis arvesse võrdlusdokumenti oma keskkonnanaruande koostamisel (määruse (EÜ) nr 1221/2009 artikli 18 lõike 5 punkt d).

See tähendab, et auditi korral peab organisatsioon akrediteeritud keskkonnavaldkonna tõendajatele esitama tõendid selle kohta, kuidas võrdlusdokumendi asjakohased osad on keskkonnanäiveaades silmas pidades valitud ja kuidas neid on arvesse võetud. Tõendajad ei kontrolli vastavust kirjeldatud tipptaseme võrdlusalusele, vaid tõendeid selle kohta, kuidas võrdlusdokumenti kasutati suunisenähtena, et määratleda näitajad ja nõuetekohased vabatahtlikud meetmed, mida organisatsioon saab rakendada oma keskkonnategevuse tulemuslikkuse parandamiseks.

Võttes arvesse EMASi ja võrdlusdokumendi vabatahtlikku laadi, ei tohiks selliste tõendite esitamine olla organisatsioonile ebaproportsionaalselt koormav. Eelkõige ei tohi tõendajad nõuda individuaalset põhjendust iga võrdlusdokumendis mainitud parima tava, sektoripõhise keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja ega tipptaseme võrdlusaluse kohta, mida organisatsioon ei pea oma keskkonnanäiveaades silmas pidades asjakohaseks. Siiski võivad tõendajad soovitada organisatsioonile asjakohaseid lisaelemente, mida tulevikus täiendavalt arvesse võtta, et tõendada oma pühendumust keskkonnategevuse tulemuslikkuse pidevale suurendamisele.

Sektori võrdlusdokumendi ülesehitus

Dokument koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis tutvustatakse EMASi õiguslikku tausta ja antakse juhiseid dokumendi kasutamise kohta, teises peatükis määratletakse võrdlusdokumendi rakendusala. Kolmandas peatükis kirjeldatakse lühidalt mitmesuguseid parimaid keskkonnajuhtimise tavasid (PKTd) ning esitatakse teavet nende kohaldatavuse kohta üldiselt ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) tasandil. Kui teatava PKT kohta on võimalik täpselt sõnastada konkreetseid keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajaid ja tipptaseme võrdlusalused, on ka need esitatud. Mõned näitajad ja võrdlusalused on seotud rohkem kui ühe PKTga ja neid on seepärast vajaduse korral mitu korda esitatud.

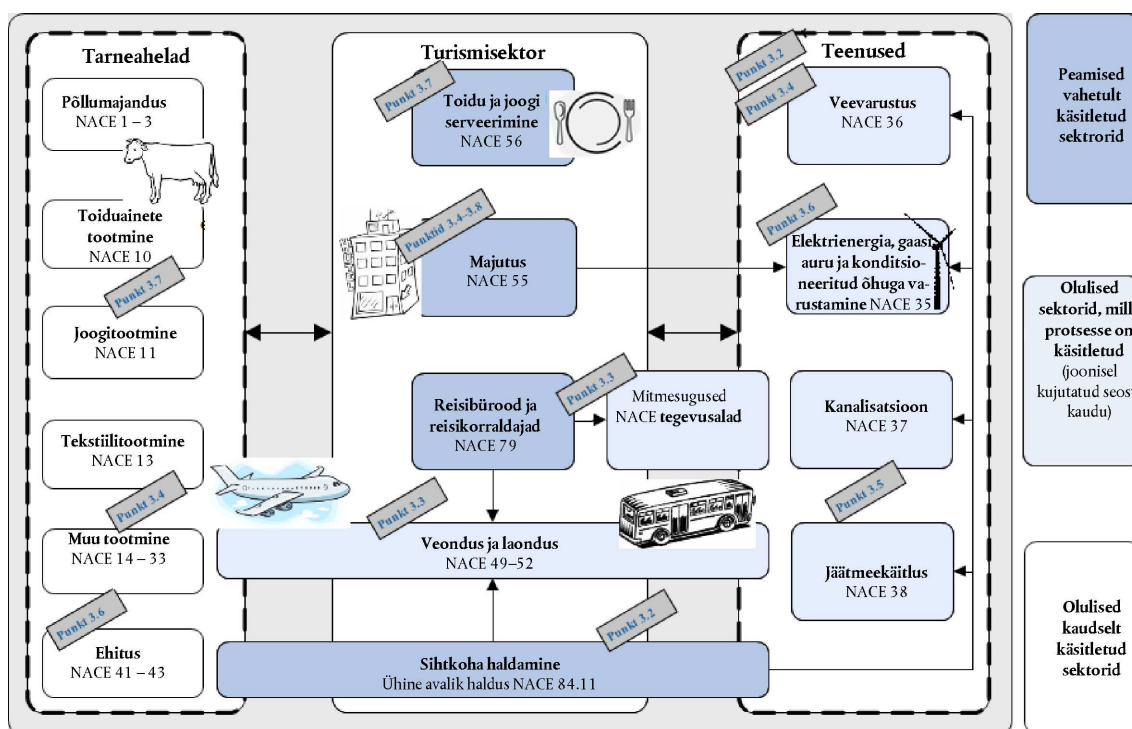
Neljandas peatükis esitatakse ülevaatlik tabel kõige asjakohasemate keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajatega, juurdekuuluvate selgituste ja seonduvate tippaseme võrdlusalustega.

2. KOHALDAMISALA

Käesolevas dokumendis käsitletakse mõningaid tegevusalasid, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1893/2006 ⁽¹⁾ I lisa (NACE Rev. 2) I jao osades 55–56 „Majutus ja toitlustus“, N jao osas 79 „Reisibüroode ja reisikorraldajate tegevus, reserveerimine ning sellega seotud tegevus“ ja O jao klassis 84.11 „Üldine avalik haldus“.

Käesolev sektori võrdlusdokument hõlmab peamiselt parimaid keskkonnajuhtimise tavasid organisatsioonides, kes pakuvad majutust ja toitlustust või haldavad turismi sihtkohti või pakuvad ja reserveerivad reisi-, majutus- või turismiteenuseid (reisibürood ja reisikorraldajad) ⁽²⁾. Majutus- ja puhkeküla teenuseid pakkuvatel ettevõtetel soovitatakse tutvuda ka ELi ökomärgise asjakohaste sätetega ⁽³⁾. Sihtkohtade haldajad võivad samuti viidata muudele säästva turismi edendamise algatustele ELis, näiteks muu hulgas Euroopa turisminäitajate süsteemile (ETIS) ⁽⁴⁾.

Eespool nimetatud osalised on seotud paljude muude sektoritega, mida on kajastatud allpool esitatud turismi väärtusahela diagrammil. Turismi kui toote seisukohast on turismi väärtusahela oluline osa ka tegevused, milles turist puhkuse ajal osaleb, ning need võivad olla tähtsad keskkonnakaitse aspektist. Samas on selliseid tegevusi käesolevas võrdlusdokumendis nimetatud vaid niivõrd, kuivõrd sihtkoha haldajad ja reisikorraldajad neid mõjutada võivad.

Ülevaade turismisektori väärtusahelast

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1893/2006, 20. detsember 2006, millega kehtestatakse majanduse tegevusalade statistiline klassifikaator NACE Revision 2 ning muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 3037/90 ja teatavaid EÜ määrusi, mis käsitlevad konkreetseid statistikavaldkondi (ELT L 393, 30.12.2006, lk 1).

⁽²⁾ Käesolevas dokumendis ei käsitleta otseselt ristlusturismi. Samas on mitut kirjeldatud PKTd võimalik teataval määral kohaldada ka ristlusreiside suhtes.

⁽³⁾ <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-and-criteria.html>.

⁽⁴⁾ ETIS on haldus- ja teabevahend, mille eesmärk on aidata sihtkohas jälgida ja mõõta säästva turismi alast tulemuslikkust sihtkohas endas seatud eesmärkide põhjal. Lisateavet saab aadressilt: http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators/index_en.htm

Turismiteenuste peamised keskkonnaaspektid ja nendega seotud survetegurid on esitatud allpool tabelis. Välja on valitud turismisektoris kõige asjakohasemad keskkonnaaspektid. Siiski tuleks konkreetsete organisatsioonide hallatavaid keskkonnaaspekte hinnata juhtumipõhiselt.

Tegevus turismiorganisatsioonis (hotellid, puhkekülad, restoranid ja reisikorraldajad) ning sellega seotud keskkonnaaspektid ja survetegurid

Teenus/tegevus	Peamised keskkonnaaspektid	Peamised survetegurid
Haldus	<ul style="list-style-type: none"> — Büroo haldamine — Klientide vastuvõtmine 	<ul style="list-style-type: none"> — Energia-, vee- ja materjalide (peamiselt paber) tarbimine — Olmejäätmete (suur kogus paberit) ja ohtlike jäätmete (nt toonerikassetid) teke
Tehnilised teenused	<ul style="list-style-type: none"> — Kuuma vee tootmine ja ruumide kütmine/jahutamine — Valgustus — Liftid — Ujulad — Rohealad — Kahjuri- ja näriliste tõrje — Remont ja hooldus 	<ul style="list-style-type: none"> — Energia- ja veetarbimine — Paljude ohtlike toodete tarbimine — Mõnel juhul CFC ja HCFC (!) külmaainete kasutamine — Heide õhku (õhusaasteained, kasvuhoonegaasid) — Paljude potentsiaalselt ohtlike jäätmeliikide teke (nt tühjad kemikaalianumad) — Heitvee teke
Restoran/baar	<ul style="list-style-type: none"> — Hommiku-, lõuna-, õhtusöök — Joogid ja suupisted 	<ul style="list-style-type: none"> — Tarneahelaga seotud survetegurid (vt „Ostmine“) — Energia-, vee- ja tooraine kulu — Olmejäätmete teke (eriti toidu- ja pakendijäätmed)
Köök	<ul style="list-style-type: none"> — Toidu säilitamine — Toidu valmistamine — Nõude pesemine 	<ul style="list-style-type: none"> — Tarneahelaga seotud survetegurid (vt „Ostmine“) — Märkimisväärne energia- ja veetarbimine — Olmejäätmete teke (eriti toidu- ja pakendijäätmed) — Taimeõli jääkide teke — Lõhnade teke
Ruumide kasutamine	<ul style="list-style-type: none"> — Kasutamine külaliste poolt — Külalistele kasutamiseks mõeldud tooted — Toateenindus 	<ul style="list-style-type: none"> — Energia-, vee- ja tooraine kulu — Paljude ohtlike toodete kasutamine — Pakendijäätmete ja väikeses koguses olmejäätmete teke — Heitvee teke
Pesupesemine	<ul style="list-style-type: none"> — Külaliste riide pesemine ja triikimine — Rätikute, voodipesu jms pesemine ja triikimine 	<ul style="list-style-type: none"> — Märkimisväärne energia- ja veetarbimine — Ohtlike toodete kasutamine — Heitvee teke

Teenus/tegevus	Peamised keskkonnanäaspektid	Peamised survetegurid
Ostmise	<ul style="list-style-type: none"> — Toodete ja tarnijate valimine — Toodete ladustamine 	<ul style="list-style-type: none"> — Tarneahelaga seotud survetegurid (maa hõivamine, ökosüsteemide kahjustumine või hävimine, eluslooduse häirimine, energia- ja veetarbimine, õhkuheide – õhusaasteained ja kasvuhoonegaasid – vetteheide, jäätmete) — Pakendijäätmete teke — Ohtlike ainete leke
Tegevused	<ul style="list-style-type: none"> — Tegevus siseruumides — Vabaõhutegevus 	<ul style="list-style-type: none"> — Energia-, vee- ja tooraine kulu — Kohalik mõju ökosüsteemidele — Müra — Olmejäätmete teke — Taristuga seotud survetegurid (vt „Ehitamine“)
Transport	<ul style="list-style-type: none"> — Külaliste vedu — Töötajate vedu — Tarnijate poolne transport 	<ul style="list-style-type: none"> — Energia (kütuse) tarbimine — Õhkuheide — Taristuga seotud survetegurid (vt „Ehitamine“)
Lisateenused	<ul style="list-style-type: none"> — Meditsiiniteenused, kauplused, suveniiripoed, tervisekeskused, juuksurjms 	<ul style="list-style-type: none"> — Energia-, vee- ja tooraine tarbimine — Olmejäätmete ning teatavat liiki ohtlike jäätmete (nt sanitaarjätmed) teke
Ehitamine	<ul style="list-style-type: none"> — Uute piirkondade ehitamine või uute teenuste loomine — Olemasolevate piirkondade või teenustega seotud remont 	<ul style="list-style-type: none"> — Maa hõivamine — Ökosüsteemide kahjustumine või hävimine — Eluslooduse häirimine — Energia- ja veetarbimine — Toorainete ja ohtlike toodete märkimisväärne tarbimine — Märkimisväärne ehitusjäätmete teke — Ohtlike jäätmete teke

(¹) CFC on klorofluorosüsivesinikud ja HCFC osaliselt halogeenitud klorofluorosüsivesinikud.

Käesolevas võrdlusdokumendis kirjeldatud parimad keskkonnajuhtimise tavad (PKTd) on rühmitatud järgmiselt:

- PKTd valdkonnaüleste küsimuste käsitlemiseks turismisektoris;
- PKT sihtkohtade haldamise tõhustamiseks (¹);
- PKT reisikorraldajate ja reisibüroode tegevuse tõhustamiseks;
- PKT majutusasutuste veetarbimise vähendamiseks;

(¹) Sihtkoha haldamine on kõigi asjaomaste valitsus- ja erasektori osalejate koordineerimine, mida teeb tavaliselt avaliku sektori asutus koos erasektoriga või ilma ning mille eesmärk on toetada turismi arendamist sihtkohas. See hõlmab strateegiliste otsuste tegemist, poliitika-meetmete rakendamist, kultuuri- ja looduspärandi hulka kuuluvate paikade ja vaatamisväärsuste säilitamist ja edendamist, festivalide ja ürituste koordineerimist, raha kogumist turismiga seotud projektide jaoks, ettevõtete vahelise koostöö hõlbustamist, taristu ja teenuste tagamist ...

- PKT majutusasutuste jäätmetekke vähendamiseks;
- PKT majutusasutuste energiatarbimise vähendamiseks;
- PKT restoranide ja hotellide köökide tõhustamiseks;
- PKT puhkekülade tõhustamiseks.

PKTd hõlmavad sektori kõige olulisemaid keskkonnaaspekte.

3. PARIMAD KESKKONNAJUHTIMISE TAVAD, SEKTORI KESKKONNATEGEVUSE TULEMUSLIKKUSE NÄITAJAD JA TIPPTASEME VÕRDLUSALUSED TURISMISEKTORIS

3.1. Valdkonnaülesed küsimused

3.1.1. Keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine

PKT on hinnata kõige olulisemaid organisatsiooniga seotud otseseid ja kaudseid keskkonnaaspekte ning kohaldada asjakohaseid tulemuslikkuse näitajaid ja võrrelda neid asjakohaste tipptaseme võrdlusalustega.

Kohaldatavus

Seda PKTd saavad kohaldada kõik turismisektori osalised, sealhulgas sihtkoha haldajad, reisikorraldajad, majutus-, toitlustus-, transpordi- ja tegevusteenuse pakkujad. PKT on täielikult kohaldatav ka väikeettevõtetes ⁽¹⁾.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tipptaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tipptaseme võrdlusalus
i1) Keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine (jah/ei)	b1) Kasutatakse asjakohaseid näitajaid, et pidevalt jälgida kõiki olulisi keskkonnategevuse tulemuslikkuse aspekte, sealhulgas selliseid raskemini mõõdetavaid ja kaudseid aspekte nagu mõju bioloogilisele mitmekesisusele. b2) Kõigile töötajatele antakse teavet keskkonnamärkide kohta ja neid koolitatakse asjakohaste keskkonnajuhtimise meetmete valdkonnas. b3) Vajaduse korral rakendatakse parimat keskkonnajuhtimise tava.

3.1.2. Tarneahela haldamine

PKT on kontrollida tarneahelat seoses toodete ja teenustega, mida organisatsioon kasutab, et teha kindlaks keskkonnavalused valupunktid tarneahelas, võttes arvesse kogu väärtusahelat, ja määrata kindlaks asjakohased kontrollpunktid (nt toodete valimine, teatavate toodete vältimine, keskkonnahoidlikud riigihanked, tarnijaid käsitlevad kriteeriumid), mida saab kasutada, et vähendada keskkonnamõju kogu väärtusahelas.

⁽¹⁾ Väikeettevõtte all mõistetakse ettevõtet, millel on alla 50 töötaja ja mille aastakäive ja/või aasta kogubilanss ei ületa 10 miljonit eurot (komisjoni soovitus 2003/361/EÜ).

Kohaldatavus

Seda PKTd saavad kohaldada kõik turismisektori osalised, sealhulgas sihtkoha haldajad, reisikorraldajad, majutus-, toitlustus-, transpordi- ja tegevusteenuse pakkujad. PKT on täielikult kohaldatav ka **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tippaseme võrdlusalus
i2) Konkreetsetele keskkonnavalastele kriteeriumidele vastavate toodete ja teenuste osakaal (%)	<p>b4) Organisatsioon on kohaldanud olelusingipõhist mõtteviisi, et leida võimalusi keskkonnavalaste valupunktide leevendamiseks kõigis suuremates tarneahelates.</p> <p>b5) ≥ 97 % (toimeaine mass või ostetud kogus) majutusasutuse ja restorani ruumides kasutatavatest kemikaalidest on sertifitseeritud vastavalt ISO I tüübi ökomärgisele ⁽¹⁾ (või on võimalik tõendada, et kasutatavad kemikaalid on kõigist võimalikest kõige keskkonnasõbralikumad).</p> <p>b6) ≥ 97 % kogu majutusasutuste ja restoranide ostetud puidust, paberist ja papist on ringlussevõetud või keskkonnavalaselt sertifitseeritud (ökomärgisega, FSC-, PEFC-märgisega).</p>

⁽¹⁾ Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon on ISO 14000 keskkonnastandardite seeria osana koostanud alamseeria (ISO 14020) keskkonnavalase märgistamise kohta, mis hõlmab kolme liiki märgistussüsteeme. Sellega seoses on I tüübi ökomärgis on mitmel kriteeriumil põhinev märgis, mis on välja töötatud kolmanda isiku poolt. Näiteks on ELi tasandil ELi ökomärgis, riiklikul või mitmepoolsel tasandil sinine ingel („Blaue Engel“), Austria ökomärgis („Austrian Ecolabel“) ja Põhjamaade luik („Nordic Swan“).

3.2. Sihtkoha haldamine**3.2.1. Sihtkoha strateegilise arendamise kava**

PKT on luua üksus või organisatsioon, kes vastutab sihtkoha strateegilise säästva arengu eest ning koordineerib asjaomaste osakondade ja sidusrühmade tööd erimeetmete rakendamiseks sihtkoha kava raames.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav kõigis sihtkohtades. Seda saavad teha nii sihtkoha haldamise eest vastutavad valitsemissektori üksused kui ka sihtkohta haldavad avaliku/erasektori organisatsioonid. PKT on kohaldatav ka sihtkoha haldamisega seotud väikestes ametiasutustes ja **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i3) Sihtkoha säästva arengu kava rakendamine (jah/ei)	b7) Sihtkoha sellise arengukava rakendamine, mis: i) hõlmab kogu sihtkohta; ii) hõlmab koordineerimist kõigi asjakohaste valitsus- ja erasektori osalejate vahel; iii) käsitleb sihtkoha peamisi keskkonnaprobleeme.

3.2.2. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja majandamine

PKT on jälgida bioloogilise mitmekesisuse seisundit sihtkohas ja rakendada sellist bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja majandamiskava, millega kaitstakse ja parandatakse sihtkoha bioloogilise mitmekesisuse seisundit tervikuna, näiteks piiramis- ja hüvitamisemeetmete väljatöötamise kaudu.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav kõigis sihtkohtades. Suure loodusväärtusega sihtkohtades tuleks bioloogilist mitmekesisust kaitsta, väikese loodusväärtusega sihtkohtades tuleks võtta meetmeid bioloogilise mitmekesisuse suurendamiseks. PKT on kohaldatav ka sihtkoha haldamisega seotud **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i4) Bioloogilise mitmekesisuse kava rakendamine (jah/ei)	b8) Igasugune bioloogilise mitmekesisuse ümberpaigutamine turismi arendamise tõttu viiakse miinimumini ja see hüvitatakse, et säilitada sihtkoha bioloogiline mitmekesisus või seda suurendada suure loodusväärtusega aladel ning suurendada bioloogilist mitmekesisust kahjustatud aladel.
i5) Liikide rohkus sihtkoha piirkonnas	
i6) Kaitseala (hektarit / osakaal sihtkoha kogupindalast)	

3.2.3. Taristu ja teenuste pakkumine

PKT on tagada, et sihtkohas pakutavad keskkonnaga seotud teenused, eelkõige veevarustus, reovee- ja jäätmekäitlus (eelkõige ringlussevõtu meetmed) ning ühistransport/liikluskorraldus, on piisavad turismi kõrghooajal tippkoormusega toimetulekuks jätkusuutlikul viisil.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav kõigis sihtkohtades. See on seotud riigiasutuste üldise hea juhtimisega, kuid on eriti asjakohane, kui turism tekitab suurt täiendavat ja hooajalist nõudlust teenuste järele. PKT on kohaldatav ka sihtkoha haldamise või sihtkohas keskkonnaga seotud teenuste pakkumisega seotud väikestes kohalikes ametiasutustes ja **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i7) Päevane veetarbimine külastaja kohta (l / külastaja kohta päevas)	b9) Teenused, sealhulgas ühistransport, veevarustus, reoveekäitlus ja jäätmete ringlussevõtt, on korraldatud nii, et tulla toime tippnõudlusega ja tagatakse sihtkohas säästev turism.
i8) Teise või kolmanda astme puhastamise juhitud reovee osakaal (%)	
i9) Ringlussevõttu või anaeroobsele kääritamisele saadetud tahkete olmejäätmete osakaal (%)	b10) ≥ 95 % sihtkohas tekkinud reoveest (sh turismi tipphooajal) läbib vähemalt teise astme puhastuse või kohaldatakse kolmanda astme puhastust vee juhtimiseks tundlikes suublatesse.
i10) Selliste reiside osakaal, mille turistid on sihtkohas teinud ühistranspordiga, jala ja jalgrattaga (%)	b11) ≥ 95 % tahketest olmejäätmetest saadetakse prügilate asemel ringlussevõttu või anaeroobsele kääritamisele.
i11) See osa lõplikust energiavajadusest, mis on täidetud kohapeal toodetud taastuvenergia abil (%)	b12) Turistide veetarbimine on keskmiselt ≤ 200 l külastaja kohta päevas. b13) Linna piires teevad turistid vähemalt 80 % reisidest ühistranspordiga, jala ja jalgrattaga.

3.3. Reisikorraldajate ja reisibüroode tegevus**3.3.1. Vähendada ja leevendada transpordi keskkonnamõju**

PKT on seada piirangud pakettidele, millega kaasnevad tarbetud lennud (st lennud, mida võib tõhusalt asendada maismaa- või veetranspordiga), valida eriti energiatõhusa transpordi pakkujad (lennuettevõtjad, autobussid/reisibussid, parvlaevad, laevad) ja kompenseerida sertifitseeritud kompensatsioonüsteemide kaudu kogu transpordist tulenev

kasvuhoonegaaside heide. Selliste ettevõtjate puhul, kes pakuvad ise transporditeenust, on PKT rakendada (ettevõttele kuuluvate või tema kasutuses olevate) transpordivahendite pargi suhtes energiatõhususe meetmeid, sealhulgas keskkonnahoidlike hangete korraldamine kõige tõhusamate ja vähem saastavate sõidukite leidmiseks, õhusõidukite ja busside varustamine energiasäästmist võimaldavate lisaseadmetega (nt tiivaotsad) ja transporditoimingute optimeerimine (nt kohaldada maksimaalset täituvust).

Kohaldatavus

Reisipakettidele piirangute seadmist ja lennureiside vähendamist saavad kohaldada kõik reisikorraldajad ja -bürood, sealhulgas väikeettevõtted.

Transpordi energiatõhususe parandamise ja õhkuheite vähendamise meetmeid saavad vahetult kohaldada reisikorraldajad, kes ise haldavad oma transpordivahendeid, ning valiku- ja lepingu sõlmimise kriteeriumidena saavad neid kohaldada reisikorraldajad, kes sõlmivad lepingu transporditeenuste kasutamiseks. PKT on kohaldatav ka **väikeettevõtetes**, kuid teatavate piirangutega, kuna nende mõju õhustranspordile on tavaliselt väga väike, kuid nad võivad omada või hallata maismaa- või veetranspordivahendeid.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tiptaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tiptaseme võrdlusalus
i12) Tarbetute lendude vältimine (jah/ei)	b14) Reisikorraldajad ei paku lende: i) sihtkohtadesse, mis on lähemal kui 700 km; ii) sihtkohtadesse, mis on kuni 2 000 km kaugusel, vähem kui kaheksa päevaste reiside puhul, või iii) sihtkohtadesse, mis on kaugemal kui 2 000 km, vähem kui 14-päevaste reiside puhul.
i13) Transpordist tulenev kasvuhoonegaaside eriheide (kg CO ₂ / reisijakilomeetri kohta)	b15) Reisikorraldaja kasutatava lennukipargi keskmine kütuse erikulu on ≤ 2,7 l 100 reisijakilomeetri kohta.
i14) Sellise transpordist tuleneva kasvuhoonegaaside heite osakaal, mida kompenseeritakse CO ₂ -heite vähendamise ühikutega (%)	b16) Bussipargi keskmine kütusekulu ≤ 0,75 l 100 reisijakilomeetri kohta ja vähemalt 90 % bussipargist vastab EURO V nõuetele või kasutab alternatiivseid kütusesüsteeme.
	b17) Kõigi müüdüd pakettidega seotud transpordist tulenev kasvuhoonegaaside heide kompenseeritakse automaatselt otseinvesteeringutega kasvuhoonegaaside vältimise projektidesse või CO ₂ -heite vähendamise ühikute ostmise kaudu.

3.3.2. Majutusasutuste keskkonnategevuse tõhustamine

PKT on nõuda või soodustada majutusasutuste keskkonnavalast sertifitseerimist või nõuda konkreetsete keskkonnakriteeriumide täitmist või keskkonnategevuse tulemuslikkusest aru andmist, mida saab kasutada võrdlusalustel põhineva analüüsi tegemiseks.

Kohaldatavus

PKTd saavad kohaldada kõik reisikorraldajad. Väiksematel reisikorraldajatel võib olla lihtsam valida tarnijaid kolmanda isiku antud keskkonnasertifikaatide põhjal, suurtel reisikorraldajatel jällegi kohaldada oma kriteeriume ja/või võrdlusalustel põhinevat protsessi. **Väikeettevõtetes** saab seda PKTd kohaldada teatavate piirangutega, kuna kriteeriumide kehtestamine tarnijatele võib olla keeruline, kuid **väikeettevõtted** võivad tarnijate valimisel kasutada olemasolevaid keskkonnasertifikaate (eelistada tuleks kolmandate isikute tõendatud sertifikaate, nt ELi ökomärgis).

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tiptaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tiptaseme võrdlusalus
i15) Selliste majutusasutuste osakaal (külastaja veedetud ööde või müügiväärtuse alusel), mis vastavad konkreetsetele keskkonnakriteeriumidele (%)	b18) ≥ 90 % majutusasutustest (müügiväärtuse või majutusasutuses veedetud ööde põhjal) vastavad keskkonnanõuetele (mis on eelistatavalt tunnustatud kolmanda osapoole sertifikaadiga).

3.3.3. Keskkonna parandamine sihtkohas

PKT on aidata kaasa turismisihtkohtade keskkonna parandamisele, suurendades veelgi kohalike tarneorganisatsioonide ja sihtkoha haldamisega tegelevate organisatsioonide ja ametiasutuste keskkonnategevuse tulemuslikkust ning rakendades otseselt selliseid parandusmeetmeid nagu elupaikade taastamine suuremates sihtkohtades.

Kohaldatavus

PKT on otseselt kohaldatav suurte reisikorraldajate puhul. **Väikeettevõtted** võivad koordineerida meetmeid klastrite või konsortsiumide kaudu või avaliku ja erasektori partnerluses kohalike ja piirkondlike omavalitsustega.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i16) Selliste teenuste osakaal sihtkohas, mille keskkonnavalast tõhusust ollakse suurendamas (%)	b19) Reisikorraldaja suurendab sihtkohas keskkonnakaitset järgmisel viisil: i) suurendab tarneahela tulemuslikkust; ii) mõjutab sihtkoha haldamist; iii) rakendab otseseid parandusmeetmeid.
i17) Osalemine sihtkoha keskkonnakaitse projektides (jah/ei)	

3.3.4. Sobivate turismipakettide väljatöötamine ja edendamine ning turistide säästlikuma käitumise toetamine

PKT on töötada välja ja reklaamida turismipakette, millest on välja jäetud keskkonnale kõige kahjulikumad valikuvõimalused ning mis hõlmavad võimalikult keskkonnasäästlikke transpordi-, majutus- ja tegevusvõimalusi. Lisaks peaksid reisikorraldajad ja reisibürood andma klientidele teavet turismipakettide keskkonnamõju kohta ning edastama kindla ja positiivse sõnumi keskkonnasäästlikust ja vastutustundlikust tegevusest, mille kaudu klient saab oma puhkust valides ja veetes selle keskkonnamõju võimalikult palju vähendada.

Kohaldatavus

Kõik reisikorraldajad, sealhulgas **väikeettevõtted**, saavad selle PKTga seotud meetmeid rakendada.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i18) Kõige keskkonnasäästlikumate (nt ökomärgisega) müüdüd reiside osakaal (väärtuse põhjal) (%)	<p>i20) Reisikorraldaja reklaamib keskkonnasäästlikke turismipakette peamistes reklaammaterjalides.</p> <p>b21) Kõige keskkonnasäästlikumate turismipakettide (nt Austria ökomärgisega reisipaketid) osakaal müügist on $\geq 10\%$.</p> <p>b22) Reisikorraldaja rakendab tõhusaid turundus- ja teavitamismeetodeid, et innustada tarbijaid valima säästvamaid turismipakette.</p> <p>b23) Reisikorraldaja pakub kõigile oma klientidele sihtkohta tutvustavat ja teadlikkust suurendavat teavet säästvamate käitumisviiside edendamiseks sihtkohas.</p>

3.3.5. Jaemüügi- ja bürootoimingute keskkonnatõhusus

PKT on minimeerida reklaami- ja bürootoimingutel ressursside, eriti paberi ja tindi kasutamist, eelistada keskkonnasertifikaadiga materjale ja teenuseid (näiteks printimisteenused) ning tagada energia ⁽¹⁾ ja vee tõhus kasutamine kõigis büroo- ja jaemüügitoimingutes.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav kõigi reiskorraldajate puhul.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i19) Paberi tarbimine kliendi kohta (g/klient)	b24) Büroodokumentide ja reklaammaterjali puhul: i) välditakse väljaprintimist igal võimalikul juhul; ii) kasutatakse 100 % ringlussevõetud või keskkonnasertifikaadiga (nt ökomärgisega, FSC-, PEFC-märgisega) paberit; iii) kasutatakse keskkonnasertifikaadiga printimisteenuseid (nt EMAS, ISO14001). b25) Rakendatakse energiakulu ja kasvuhoonegaaside majandamis-kavu ning jaemüügi- ja bürootoimingutega seotud energiakulu ja kasvuhoonegaaside heite kohta antakse aru ja neid väljendatakse jae- ja büroopinna ruutmeetri (m ²) ja kliendi kohta aastas. b26) Veetarbimine on ≤ 2,0 m ³ töötaja kohta aastas.
i20) Keskkonnasertifikaadiga paberi ja printimisteenuse kasutamine (jah/ei)	
i21) Büroo- ja jaemüügitoimingutest tulenev CO ₂ -eriheide (kg CO ₂ /klient või CO ₂ / m ² aastas)	
i22) Büroofoonete veetarve aastas töötaja kohta (l / töötaja kohta aastas)	

3.4. Majutusasutuste veetarbimise vähendamine

3.4.1. Veesüsteemi seire, hooldus ja optimeerimine

PKT on teha veetarbimise audit ja jälgida vee tarbimist kõigis peamistes vett tarbivates protsessides ja kohtades (st mõõtmine), et määratleda tõhususe suurendamise võimalusi ning tagada, et kõiki seadmeid hooldatakse korrapärase nõuetekohase kontrollimise käigus, sealhulgas toateeninduse ajal.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, sealhulgas väikeettevõtetes. Väikestes majutusasutustes ei pruugi mõõturitele lisaseadmete paigaldamine olla vajalik.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tippaseme võrdlusalus
i23) Veetarbimine külastaja veedetud ööde kohta (l / külastaja veedetud öö kohta)	b27) Kohaspetsiifilise veemajanduskava rakendamine, mis hõlmab järgmist: i) veekulu eraldi mõõtmine ning kõigi suuremate vett tarbivate protsesside ja alade veekulu võrdlemine asjakohaste võrdlusalusustega; ii) veesüsteemi lekkekohtade ja seadmete korrapärane kontroll ja hooldus. b28) Veetarbimine kokku on täisteenusega hotellides ≤ 140 liitrit külastaja veedetud öö kohta ning majutusasutuses, kus enamik vannitubadest on ühised (nt hostelid), ≤ 100 l / külastaja veedetud öö kohta.

⁽¹⁾ Seda saab teha energijuhtimissüsteemi rakendamisega vastavalt standardile ISO 50001.

3.4.2. Tõhusa sanitaartechnika paigaldamine külastajate alale

PKT on paigaldada tõhus sanitaartechnika, sealhulgas vähese vooluhulgaga kraanid ning vähese vooluhulgaga ja termostaadiga dušid, vähese vooluhulgaga kaheüsteemsed WCd ja veevabad pissuaarid. Vahepeal võib olemasolevat varustust täiendada aeraatoritega.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, sealhulgas **väikeettevõtetes**. Aeraatorite paigaldamine on asjakohane ka juhul, kui majutusasutust on hiljuti renoveeritud

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tippaseme võrdlusalus
i23) Veetarbimine külastaja veedetud öö kohta (l / külastaja veedetud öö kohta)	b29) Veetarbimine ja sellega seotud vee soojendamise energiakulu on külastajatele mõeldud vannitubades vastavalt ≤ 100 l ja 3,0 kWh külastaja veedetud öö kohta.
i24) Vee soojendamise energiakulu (kWh / külastaja veedetud öö kohta)	b30) Duššide vooluhulk on ≤ 7 l/min, vannitoa kraanide vooluhulk ≤ 6 l/min (≤ 4 l/min uute kraanide puhul), WCde keskmine efektiivne loputuskord kulutab $\leq 4,5$ l vett, veevabade pissuaaride paigaldamine.
i25) Duššide, vannitoa kraanide, pissuaaride ja WC loputuskastide vooluhulk (l/minutis või l / loputuskorra kohta)	

3.4.3. Tõhus toateenindus

PKT on vähendada pesupesemise vajadust, muretsedes suuruse, tiheduse, värvi ja materjali poolest keskkonnahoidlikud voodilina ja rätikud ning paludes külastajatel kasutada sama voodipesu ja rätikuid mitu korda või innustada neid seda tegema. Lisaks on parim tava õpetada töötajatele vähese vee- ja kemikaalitarbega puhastusmeetodeid ning kasutada magamis- ja vannitubade sisustamisel keskkonnasäästlike tarbekaupu.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, sealhulgas **väikeettevõtetes**. Kui keskkonnasäästlikumate tekstiilide kasutamine on kohaldatav igal pool, siis vähendada pesupesemist selle abil, et innustatakse külastajaid kasutama voodilinu ja rätikuid mitu korda, on keeruline sellistes majutusasutustes, kus üheöö külastajate osakaal on suur.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i26) Musta pesu kogus (kg / külastaja veedetud öö kohta)	b31) Vähemalt 80 % voodipesust on valmistatud puuvilla ja polüestri segust ⁽¹⁾ või linast.
i27) Korduskasutatud rätikute ja voodipesu osakaal (%)	b32) Vähemalt 80 % voodipesust on orgaaniline või sellel on ISO I tüüpi ökomärgis (nt ELi ökomärgis).
28) Keemiatoodete kasutamine puhastamiseks ja nõudepesuks (keemiliste toimeainete kogus (g) külastaja veedetud öö kohta)	b33) Keemilisi puhastus- ja nõudepesuvahendeid (v.a pesupesemisvahendid, eripuhastusvahendid ja basseini puhastamiseks kasutatavad kemikaalid) kasutatakse koguses ≤ 10 g keemilist toimeainet külastaja veedetud öö kohta.
29) ISO I tüüpi ökomärgisega kemikaalide ja tekstiilitoodete osakaal (%)	b34) Pesupesemine väheneb tänu rätikute ja voodilina korduskasutusele vähemalt 30 %. b35) Vähemalt 80 % (toimeaine massist või ostetud kogusest) majutusasutuses kasutatavatel universaalpuhastusvahenditel, sanitaardetergentidel, seepidel ja šampoonidel on ISO I tüüpi ökomärgis (nt ELi ökomärgis).

⁽¹⁾ Puuvilla ja polüestri segust valmistatud voodipesu on vastupidavam ja selle pesemiseks kulub vähem energiat kui puhtast puuvillast valmistatud voodipesu pesemiseks.

3.4.4. Väikesemahulise pesupesemise optimeerimine

PKT on hankida võimalikult vähe vett (ja seega energiat) tarvivad pesumasinad ning kõige energiatõhusamad pesukuiivad (nt soojuspumpasid kasutavad pesukuiivad) ja triikraud, taaskasutada loputusvett ja suure veepuudusega piirkondades pesuvett pärast mikrofiltrereimist. Samuti on hea tava kasutada ära heitveest ja ventilatsiooniõhust eralduvat soojust.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, kus pestakse kohapeal pesu, sealhulgas väikeettevõtetes.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i30) Veetarbimine ühe kilogrammi pesu kohta (l/kg)	b36) Väikesemahulise pesupesemise puhul on kõigil kodumajapidamises kasutatavatel pesumasinatele ELi energiamärgis A+++ ja tööstuslike pesumasinate keskmine veetarbimine on ≤ 7 l pesu kilogrammi kohta.
i31) Energiatarve ühe kilogrammi pesu kohta (kWh/kg)	
i32) Ökomärgisega pesupesemisvahendite osakaal (%)	
	b37) Kohapealse väikesemahulise pesupesemise puhul on energiatarbimine kokku $\leq 2,0$ kWh/kg kuivatatud ja viimistletud pesu kohta.
	b38) Vähemalt 80 % (toimeaine mass või ostetud kogus) väikesemahuliseks pesupesemiseks kasutatavatel pesuvahenditel on ISO I tüübi ökomärgis (nt ELi ökomärgis, Põhjamaade luik, sinine ingel).

3.4.5. Suuremahulise või allhanke korras tehtava pesupesemise optimeerimine

PKT on valida keskkonnatõhusa pesupesemisteenuse osutaja, kellel on ISO I tüübi ökomärgis või kes vastab sellistel märgistel esitatud kriteeriumidele, või tagada, et kohapealne suuremahuline pesupesemine vastaks neile kriteeriumidele.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav suurtes majutusasutustes, kus toimub kohapeal suuremahuline pesupesemine, samuti pesumajadele. PKT on kohaldatav ka muudes majutusasutustes, olenemata suurusest, sealhulgas väikeettevõtetes, kui võrd kohaldada saab pesupesemisteenuste keskkonnahoidlike hangete kriteeriume.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i33) Ökomärgisega pesupesemisteenus (jah/ei)	b39) Kõigil allhanke korras pesupesemisteenust osutavatel pakkujatel on ISO I tüübi ökomärgis (nt Põhjamaade luik) ning majutusasutuses toimuv kogu suuremahuline pesupesemine või allhanke korras sertifitseerimata teenuseosutajatelt sisseostetud pesupesemisteenus vastab asjaomastele võrdlusalustele.
i30) Veetarbimine ühe kilogrammi pesu kohta (l/kg)	
i31) Energiatarve ühe kilogrammi pesu kohta (kWh/kg)	
i32) Ökomärgisega pesupesemisvahendite osakaal (%)	b40) Suuremahulise pesupesemise puhul on majutusasutuses kasutatava pesu kogu pesutsükli veetarbimine kokku ≤ 5 l / kg pesu kohta ja restoranides kasutatava pesu puhul on see ≤ 9 l / kg pesu kohta.

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tiipstaseme võrdlusalus
	<p>b41) Suuremahulise pesupesemise puhul on majutusasutuses energiakulu kokku $\leq 0,90$ kWh/kg kuivatatud ja viimistletud pesu kohta ja restoranides on see $\leq 1,45$ kWh/kg kuivatatud ja viimistletud pesu kohta.</p> <p>b42) Suuremahulise pesupesemise puhul kasutatakse sobivas koguses üksnes kutsealaseks kasutamiseks ettenähtud pesupesemisevahendeid, millel on ISO I tüübi ökomärgis (nt ELi ökomärgis, Põhjamaade luik).</p>

3.4.6. Basseinide optimaalne haldamine

PKT on optimeerida basseinide pesemise sagedust ja ajastust pigem rõhulanguse põhjal kui kindlaksmääratud ajakava alusel, kasutada osoneerimist või ultraviolet-töötlust ja kontrollida hoolikalt doseerimist kloorimise vähendamiseks ning kasutada ära ventilatsiooniõhust eralduvat soojust.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav kõigis majutusasutustes, kus on kohapeal ujumisbasseinid, sealhulgas **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tiipstaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tiipstaseme võrdlusalus
<p>i34) Basseine käsitleva keskkonnajuhtimise kava rakendamine (jah/ei)</p> <p>i35) Osoneerimise või ultraviolet-töötluste kohaldamine (jah/ei)</p>	<p>b43) Ujulates ja veekeskustes rakendatakse energiatõhususe kava, mis hõlmab järgmist: i) ujulates ja veekeskustes kehtestatakse konkreetsed vee-, energia- ja kemikaalikasutuse normid, mida väljendatakse m² basseini pindala ja küllastaja veedetud öö kohta; ii) kloori kasutamist vähendatakse miinimumini, optimeerides doseerimist ja kasutades selliseid täiendavaid desinfitseerimismeetodeid nagu osoneerimine ja ultraviolet-töötlust.</p>

3.4.7. Vihma- ja musta vee taaskasutamine

PKT on paigaldada musta vee taaskasutamise süsteem, mille abil saab musta vett pärast töötlemist kasutada siseruumides (nt WC loputussüsteemis) või väljas (nt niisutamiseks), või paigaldada vihmavee kogumise süsteem, mille abil saab vihmavett siseruumides kasutada.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav kõigis majutusasutustes. Vee ringlussevõtu süsteemid võib paigaldada hoone ehituse või põhjaliku renoveerimise käigus. **Väikeettevõtetes** võib kohaldatavus olla piiratud investeeringu suure maksumuse tõttu.

Seonduv keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja ja tiipstaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tiipstaseme võrdlusalus
<p>i36) Musta vee ja vihmavee taaskasutamine (jah/ei)</p>	<p>b44) Paigaldatakse vihmavee ringlussevõtu süsteem, mis aitab rahuldada siseruumide veevajadust, ja/või musta vee ringlussevõtu süsteem, mis aitab rahuldada veevajadust siseruumides või väljas.</p>

3.5. Jäätme- ja reoveekäitlus majutusasutuses

3.5.1. Jäätmetekke vältimine

PKT on vältida jäätmeteket, kasutades keskkonnahoidlikke tooteid ning arvestades toote olelusringi keskkonnamõju, näiteks tuleks vältida ühekordselt kasutatavaid tooteid (toit, seebid, šampoonid) ja osta puhastusvahendeid kontsentreeritud ja pakendamata kujul ning ostetavaid koguseid hoolikalt kavandada.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, sealhulgas väikeettevõtetes.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i37) Jäätmetekke (kg / külastaja veedetud öö kohta)	b45) Jäätmetekke kokku (sorditud ja sortimata jäätmed) on $\leq 0,6$ kg külastaja veedetud öö kohta.

3.5.2. Jäätmete sortimine ja ringlussevõttu saatmine

PKT on paigaldada kogu hoonesse jäätmete eraldi kogumiseks ette nähtud anumad, tagada jäätmete sortimise selge kord ja kasutada asjaomaseid lepingulisi teenuseid vähemalt klaasi, paberi ja papi, plasti, metalli ja orgaaniliste jäätmete ringlussevõtuks.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, sealhulgas väikeettevõtetes.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i38) Korduskasutusse või ringlussevõttu saadetud jäätmete osakaal (%)	b46) Vähemalt 84 % jäätmetest (väljendatuna massi põhjal) on saadetud ringlussevõttu.
i39) Sortimata jäätmete teke (kg / külastaja veedetud öö kohta)	b47) Kõrvaldamisele saadetud sortimata jäätmete osakaal on $\leq 0,16$ kg külastaja veedetud öö kohta.

3.5.3. Reovee puhastamine

PKT on paigaldada kohapealne reoveepuhastussüsteem, milles on võimalik rakendada vähemalt teise astme ja eelistatavalt ka kolmanda astme puhastust ning mis hõlmab vähemalt eeltöötlemist tahkete jäätmete eraldamiseks ja tahkete osakeste setitamiseks, millele järgneb tõhus biopuhastus (nt annuspuhastis) suurema osa KHT, BHT, lämmastiku ja fosfori ärastamiseks heitveest. Setteid töödeldakse ja kõrvaldatakse keskkonnahoidlikul viisil.

Kohaldatavus

PKTd võivad kohaldada igat liiki ja iga suurusega majutusasutused, mis ei ole kanalisatsioonivõrguga ühendatud, sealhulgas väikeettevõtted.

Seonduv keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tippaseme võrdlusalus
i40) Kõrvaldamise tõhusus kohapealses reoveepuhastussüsteemis (nt BHT, KHT %)	b48) Kui reovett ei ole võimalik saata tsentraalsesse puhastussüsteemi, hõlmab kohapealne puhastamine reovee eeltöötlemist (puhastamine sõela/võreprahi seadmega, ühtlustamine ja setitamine), seejärel bioloogilist töötlemist, mille käigus ärastatakse > 95 % BHT5 ja nitrifitseeritakse > 90 % reoveest, ning jääkmuda anaeroobset kääritamist väljaspool tegevuskohta.
i41) Sisaldus heitvees (mg/l) (nt BHT, KHT, üldlämmastik, fosfor)	

3.6. Majutusasutuste energiatarbimise vähendamine

3.6.1. Energiakasutuse seire ja juhtimise süsteemid

PKT on teha energiaaudit ja jälgida energiatarbimist kõigis peamistes energiat tarbivates protsessides ja kohtades (st mõõtmine), et määratleda tõhususe suurendamise võimalused ning tagada, et kõiki seadmeid hooldatakse korrapärase nõuetekohase kontrollimise käigus ⁽¹⁾.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, sealhulgas **väikeettevõtetes**. Suured mõõtmis- ja hoonete haldamise süsteemid ei ole väikeste hoonete suhtes kohaldatavad.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i42) Kohaspetsiifilise energiajuhtimiskava rakendamine (jah/ei)	b49) Kohaspetsiifilise energiajuhtimiskava rakendamine, mis hõlmab järgmist: i) energiakulu eraldi mõõtmine ning kõigi suuremate energiat tarbivate protsesside energiakulu võrdlususte kehtestamine; ii) primaarenergia tarbimise ja energiakasutuse CO ₂ -heite arvutamine ja sellekohane aruandlus.
i43) Energia erikasutus (kWh/m ² kohta aastas)	
	b50) Olemasolevate hoonete lõppenergiatarve kütmiseks, ventileerimiseks ja õhu konditsioneerimiseks ning vee soojendamiseks on ≤ 75 kWh või lõppenergia kogutarbimine ≤ 180 kWh m ² köetavate ja jahutatavate ruumide pindala kohta aastas.

3.6.2. Hoone välispiirde tõhustamine

Uute ehitiste puhul on PKT tagada, et nende energiaklass oleks võimalikult kõrge (nt *PassiveHouse* ja *Minergie P* standardid) ⁽²⁾. Olemasolevate hoonete puhul on PKT hoone moderniseerimine, et vähendada ruumide kütmise ja jahutamise seotud energiakulu ⁽³⁾.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki majutusasutuste ehitamise või renoveerimise käigus, samuti organisatsioonide poolt rendile võetavate hoonete valimisel. **Väikeettevõtetes** võib selle PKT kohaldatavus olla piiratud olemasoleva hoone renoveerimise puhul, kuna investeringukulud on suured.

⁽¹⁾ Seda saab teha energiajuhtimissüsteemi rakendamisega vastavalt standardile ISO 50001.

⁽²⁾ *Passive House* ja *Minergie P* on kaks näidet energiatõhususe seisukohast väga rangete ehitusstandardite kohta. Nendega seotud nõudeid on kirjeldatud järgmistel veebisaitidel: http://www.passiv.de/en/02_informations/02_passive-house-requirements/02_passive-house-requirements.htm ja http://www.minergie.ch/minergie_fr.html

⁽³⁾ Konkreetsemad PKTsid hoonete välispiirde tõhustamiseks ja hoonete keskkonnasäästlikkuse suurendamiseks laiemalt kirjeldatakse peagi avaldatavas ehitussektori EMASi võrdlusdokumendis.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i43) Energia erikasutus (kWh/m ² kohta aastas)	<p>b50) Olemasolevate hoonete lõppenergiatarve kütmiseks, ventileerimiseks ja õhu konditsioneerimiseks ning vee soojendamiseks on ≤ 75 kWh või lõppenergia kogutarbimine ≤ 180 kWh m² köetavate ja jahutatavate ruumide pindala kohta aastas.</p> <p>b51) Uute hoonete energiatõhusus vastab <i>Minergie P</i> või <i>PassiveHouse</i> või samaväärsetele standarditele.</p>

3.6.3. Kütte-, ventilatsiooni- ja õhu konditsioneerimissüsteemide optimeerimine

PKT on vähendada võimalikult palju kütte-, ventilatsiooni- ja õhu konditsioneerimissüsteemide energiakulu, paigaldades kõrgeima energiaklassiga (kui see on olemas) seadmed, temperatuuriregulaatorid ning soojuse taaskasutamisevõimaluse ja energiatõhusate komponentidega (nt muudetava kiirusega ventilaatorid) kontrollitud ventilatsioonisüsteemid (ideaaljuhul kasutatakse CO₂ sensoreid), ning optimeerida kütmist, ventilatsiooni ja õhu konditsioneerimist vastavalt hoone välispiirde ja energiaallika omadustele.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, sealhulgas **väikeettevõtetes**. Täielikult optimaalne tulemus on võimalik saavutada üksnes hoone ehitamise või põhjaliku renoveerimise käigus, kuid teatavaid meetmeid võib rakendada igal ajal.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i43) Energia erikasutus (kWh/m ² kohta aastas)	<p>b50) Olemasolevate hoonete lõppenergiatarve kütmiseks, ventileerimiseks ja õhu konditsioneerimiseks ning vee soojendamiseks on ≤ 75 kWh või lõppenergia kogutarbimine ≤ 180 kWh m² köetavate ja jahutatavate ruumide pindala kohta aastas.</p> <p>b51) Uute hoonete energiatõhusus vastab <i>Minergie P</i> või <i>PassiveHouse</i> või samaväärsetele standarditele.</p>

3.6.4. Soojuspumpade ja maasoojust kasutavate kütte- ja jahutussüsteemide tõhus rakendamine

PKT on paigaldada tõhusad (nt ökomärgisega, kõrgeima energiaklassiga tooted) soojuspumbad ruumide kütmiseks ja jahutamiseks või võimaluse korral põhjavett kasutavad jahutussüsteemid.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki majutusasutustes. Linnapiirkondades võib põhjavett kasutavate jahutussüsteemide paigaldamine olla võimalik üksnes hoone ehitamise või põhjaliku renoveerimise ajal. Õhksoojuspumpasid on lihtne paigaldada, kuid need ei pruugi väga külmas kliimas sobida. **Väikeettevõtetes** võib PKT kohaldatavus olla piiratud investeeringu maksumuse tõttu.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i43) Energia erikasutus (kWh / m ² kohta aastas)	b52) Kui vähegi võimalik, kasutatakse traditsiooniliste kütte- ja jahutussüsteemide asemel õhk-vesi soojuspumpasid ja/või maasoojust kasutavaid kütte- ja jahutussüsteeme ning soojuspumbad vastavad ELi ökomärgise kriteeriumidele ja kuuluvad kõrgeimatele energiaklassidesse.

3.6.5. Energiasäästlik valgustus ja elektriseadmed

PKT on paigaldada tsoonideks jaotatud, sobiva suurusega kompaktlumino- ja LED-valgustus, millel on liikumist, loomulikku valgust ja aega arvestav arukas kontrollisüsteem. Samuti on PKT optimeerida hoone projekti ja sisustuse paigutust selliselt, et kasutada ära loomulikku valgust ja võtta arvesse suurte klaasitud pindade kütmise ja jahutamise energiamõju. Igal võimalusel tuleks eelistada ELi ökomärgisega või kõrgeimasse energiaklassi kuuluvaid elektriseadmeid (kodumasinad ja tarbeelektronika).

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igat liiki ja iga suurusega majutusasutustes, sealhulgas väikeettevõtetes. Hõög- ja halogeenlambid on sageli võimalik otse kompaktluminofoor- ja LED-lampide vastu välja vahetada. Hoone muutmine loomuliku valguse kasutamise optimeerimiseks on võimalik esialgse ehituse ja renoveerimise käigus.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i44) Paigaldatud valgustusvõimsus (W/m ²)	b53) Paigaldatud valgustusvõimsus on ≤ 10 W/m ² .
i45) Valgustuse energiatarbimine (kWh/m ² kohta aastas)	b54) Valgustuse elektritarbimine ≤ 25 kWh/m ² köetava ja jahutatava põrandapinna kohta aastas.
i46) Elektritarbimine kokku (kWh/m ² kohta aastas)	b55) Elektri kogutarbimine ≤ 80 kWh/m ² köetava ja jahutatava põrandapinna kohta aastas.

3.6.6. Taastuvad energiaallikad

PKT on paigaldada koha peale võimaluse korral maasoojus-, päikese- või tuuleenergia tootmise seadmed ja hankida elektrienergiat tõeliselt (st kontrollitavalt täiendavatest) taastuvatest energiaallikatest toodetud energia tarnijalt.

Kohaldatavus

Teatava taastuvenergiatehnoloogia kasutamise võimalus koha peal sõltub sellistest asukohale ja tegevuskohale iseloomulikest teguritest nagu kliima, varjulisus, vaba ruum jne. Väljaspool tegevuskohta asuvasse taastuvenergiastuutesse võib investeerida iga organisatsioon. Selle PKT kohaldamist väikeettevõtetes võib piirata pikk tasuvusperiood.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i11) Kohapeal toodetud taastuvenergiaga kaetud osa energia lõpptarbimisest (%)	b56) Majutusasutuses aastas tarbitavast energiast 50 % toodetakse taastuvenergiaallikatest kohapeal või kontrollitavalt täiendavatest mujal asuvatest taastuvatest energiaallikatest.
i47) Tõendatud taastuvenergiaühikute kasutamine (jah/ei)	b57) 100 % elektrist toodetakse jälgitavatest taastuvenergiaallikatest, mis ei ole juba pandud mõne muu organisatsiooni arvele ega arvatud riiklike elektritootmiseks kasutatavate allikate hulka või mis on alla kahe aastat vanad.

3.7. Restoranid ja hotellide köögid

3.7.1. Toiduainete ja jookide hankimine keskkonnahoidlikest allikatest

PKT on hinnata toidu ja joogi tarneahelaid, et teha kindlaks keskkonnavalused kitsaskohad ja peamised kontrollkohad, sealhulgas keskkonnasertifikaadiga toodete valimine ja menüüde kohandamine, et vältida keskkonna seisukohast eriti kahjulikke koostisosi (nt ohustatud kalaliigid ja mõned hooajavälised puuviljad) ning tagada, et liha- ja piimatoodete portsjonid oleksid mõistlikud ja menüüs oleks taimetoit.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas köögis. Maapiirkondade köökidel võib olla võimalus hankida toiduaineid kohapealt. Suuremad köögid võivad avaldada suuremat mõju tarnijatele. PKTd on võimalik täielikult rakendada ka **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tippaseme võrdlusalus
i48) Keskkonnasertifikaadiga koostisainete osakaal (väärtuse järgi, %)	b58) Organisatsioonil on kõigi peamiste koostisainete kohta näidata ette dokumenteeritud teave, sealhulgas vähemalt päritoluriik. b59) Vähemalt 60 % (hankehinna alusel) toiduainetest ja jookidest on keskkonnasertifikaadiga (nt mahetooted).

3.7.2. Orgaaniliste jäätmete käitlus

PKT on minimeerida toidu tarbetut raiskamist hoolikalt väljatöötatud menüü ja mõistliku suurusega portsjonite pakkumise abil ning tagada, et kõik orgaanilised jäätmed kogutakse eraldi ja saadetakse võimaluse korral anaeroobsele kääritamisele, põletamisele jäätmete energiakasutuseks või kompostimiseks kohapeal.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas köögis. Jäätmete anaeroobne kääritamine kui eelistatud ringlussevõtu viis ei pruugi mõnes kohas olla võimalik ning sellisel juhul võib jäätmed saata kompostimiseks või põletamisele jäätmete energiakasutuseks. PKTd on võimalik täielikult rakendada ka **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i49) Orgaaniliste jäätmete teke (kg / einestaja kohta)	b60) ≥ 95 % orgaanilistest jäätmetest eraldatakse ja viiakse mujale kui prügilasse ning saadetakse võimaluse korral anaeroobsele kääritamisele.
i50) Anaeroobsele kääritamisele, alternatiivseks energiakasutuseks ja kompostimisele saadetud või kohapeal kompostitud orgaaniliste jäätmete osakaal (%)	b61) Orgaaniliste jäätmete teke kokku $\leq 0,25$ kg einestaja kohta ja välditav jäätmetekke $\leq 0,18$ kg einestaja kohta.

3.7.3. Nõudepesu, puhastustööde ja toiduvalmistamise optimeerimine

PKT on valida tõhusad pesemisseadmed, sealhulgas käepidemest reguleeritavad veesäästlikud eelpesudušid, tõhusad nõudepesumasinad ja veeboileriga ühendamata toiduaurutid, ning jälgida veetarbimist köökides ja restoranides, ka võrdlusaluste suhtes.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas köögis. Tõhusamate nõudepesumasinate paigaldamine võib olla majanduslikult tasuv vaid juhul, kui olemasolevate nõudepesumasinate kasutamisega hakkab lõppema või nad vajavad remonti. PKTd on võimalik täielikult rakendada ka **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tippaseme võrdlusalus
i51) Köögi veetarbimine einestaja kohta (l / einestaja kohta)	b62) Köögis rakendatakse veemajanduskava, mille raames jälgitakse köögi kogu veetarbimist einestaja kohta, kogutakse ja avaldatakse sellekohaseid andmeid ning määratakse kindlaks prioriteetsed meetmed veetarbimise vähendamiseks.
i52) Ökomärgisega nõudepesuvahendite ja köögipuhastuskemikaalide osakaal (%)	
i53) Tõhusate köögiseadmete keskkonnahoidlikud hanked (jah/ei)	
	b63) Vähemalt 70 % ostetud nõudepesuvahenditest ja puhastuskemikaalidest (v.a ahjude puhastusvahendid) on ökomärgisega (nt ELi ökomärgis).

3.7.4. Toidukeetmise, ventileerimise ja külmutamise optimeerimine

PKT on valida tõhusad toiduvalmistamisseadmed, sealhulgas induktsioonpliidid või sensoritega gaasikeeduplaadid, tõhusad külmutusseadmed, milles kasutatakse looduslikke külmaaineid nagu ammoniaak ja süsinikdioksiid, ja reguleerida ventilatsiooni vastavalt vajadusele.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas köögis. Tõhusamate toiduvalmistamis- ja külmutusseadmete paigaldamine võib olla majanduslikult tasuv üksnes siis, kui olemasolevate seadmete kasutamisega hakkab lõppema. PKTd on võimalik täielikult rakendada ka **väikeettevõtetes**.

Seonduv keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja ja tippaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tippaseme võrdlusalus
i54) Energia erikasutus einestaja kohta (kWh/einestaja)	b64) Köögis rakendatakse energijahtimiskava, mille raames jälgitakse köögi kogu energiatarbimist einestaja kohta ning kogutakse ja avaldatakse sellekohaseid andmeid ning määratakse kindlaks prioriteetsed meetmed energiatarbimise vähendamiseks.

3.8. Puhkekülad**3.8.1. Küllastajate keskkonnalane harimine**

PKT on harida küllastajaid keskkonnaküsimustes kohapeal interaktiivselt, korraldada sealhulgas kursusi ja loodusmatku, või pakkuda vähese CO₂ heitega transpordivahendeid (nt jalgrattad, elektrijalgrattad).

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas puhkekülas ja muud tüüpi majutuskohas (eelkõige maapiirkondades). **Väikeettevõtetes** võib PKT kohaldatavus olla piiratud ressursside nappuse tõttu.

Seonduv keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja ja tiptaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tiptaseme võrdlusalus
i55) Keskkonnaalane teave/koolitus on külastajatele kättesaadav (jah/ei)	b65) Majutusettevõtte toetab ja soodustab keskkonnahoidlikku käitumist ja tegevust ning harib külastajaid keskkonnaküsimustes kohapeal tegevuse ja koolituste kaudu.
i56) Külastajatel on võimalus kasutada vähese CO ₂ -heittega transpordivahendeid (nt jalgrattad) (jah/ei)	

3.8.2. Keskkonnajuhtimine välialadel

PKT on suurendada kohapeal võimalikult palju bioloogilist mitmekesisust, istutades selleks kohalikke liike ning paigaldades muld- või murukatuseid ja -seinu. PKT on minimeerida niisutamiseks kasutatava vee tarbimist ning kasutada musta vett või vihmavett. PKT on minimeerida välisvalgustusest tulenevat valgusreostust (nt kasutades õige nurga all madalrõhunaatriumlampe) ning vähendada vabaõhuüritustest tulenevat müra, paigaldades müratõkkeid ja kehtestades ranged eeskirjad selliste ürituste läbiviimiseks.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas puhkekülas ja muud tüüpi majutuskohas (eelkõige maapiirkondades), sealhulgas väikeettevõtetes.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tiptaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tiptaseme võrdlusalus
i4) Bioloogilise mitmekesisuse kava rakendamine (jah/ei)	<p>b66) Säilitatakse või suurendatakse bioloogilist mitmekesisust kohapeal, istutades kohalikke liike, rajades varjupaikasid kohalikele loomaliikidele ja paigaldades võimaluse korral muru- või muldkatused ning vähendades keemiliste lisandite kasutamist, valgus- ja mürasaastet.</p> <p>b67) Vähendatakse valgusreostust ja looduslike liikide häirimist, paigaldades taimerite või sensoritega varustatud tõhusad ja õige nurga all välisvalgustid, mis ei suuna valgust üles.</p> <p>b68) Vähendatakse vee tarbimist kohalike taimeliikide istutamise ja multsimise abil ning selliste reguleeritavate niisutussüsteemide paigaldamisega, milles kasutatakse võimaluse korral musta vett.</p>

3.8.3. Puhkekülad energiatohusus ja taastuvenergiat tootvate seadmete paigaldamine

PKT on minimeerida vee soojendamise, kütmise, ventileerimise ja õhu konditsioneerimise ning valgustuse energiakulu, paigaldades veesäästliku sanitaartechnika, parandades hoonete isolatsiooni ja kasutades kompaktlumino- ja LED-valgustust ning samuti paigaldades kohapeale seadmed taastuvenergia tootmiseks (nt päikesepaneelid vee soojendamiseks). Lisaks saab soojuspumba abil soojuse tagastada pesemiseks kasutatud veest.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas puhkekülas. Konkreetse taastuvenergiatehnoloogia paigaldamine oleneb kohaspetsiifilistest oludest. PKTd on võimalik täielikult rakendada väikeettevõtetes.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tipptaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tipptaseme võrdlusalus
i57) Energia erikasutus külastaja veedetud öö kohta (kWh / külastaja veedetud öö kohta)	b69) Energia lõpptarbimine (v.a taastuvenergiaallikatest kohapeal toodetud energia) $\leq 2,0$ kWh külastaja veedetud öö kohta.
i11) Kohapeal toodetud taastuvenergiaga kaetud osa energia lõpptarbimisest (%)	b70) 100 % elektrist toodetakse jälgitavatest taastuvenergiaallikatest, mis ei ole juba pandud mõne muu organisatsiooni arvele ega arvatud riiklike elektritootmiseks kasutatavate allikate hulka või mis on alla kahe aastat vanad.
i47) Tõendatud taastuvenergiaühikute kasutamine (jah/ei)	

3.8.4. Puhkeküla veekasutuse tõhusus

PKT on minimeerida veetarbimist, paigaldades veesäästlikud kraanid ja dušid, taimeriga dušid ning veesäästlikud kahesüsteemsed WC-potid ja veevabad pissuaarid.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas puhkekülas. PKTd on võimalik täielikult rakendada **väikeettevõtetes**.

Seonduvad keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad ja tipptaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajad	Tipptaseme võrdlusalus
i23) Veetarbimine külastaja veedetud ööde kohta (l / külastaja veedetud öö kohta)	b71) Vee kogutarbimine ≤ 94 liitrit külastaja veedetud öö kohta täis-teenusega nelja- ja vie tärni puhkekülates ning veetarbimine ≤ 58 liitrit külastaja veedetud öö kohta kõigis muudes puhkekülates.
i25) Duššide, vannitoa kraanide, pissuaaride ja WC loputuskastide vooluhulk (l/minutis või l / loputuskorra kohta)	

3.8.5. Puhkeküla jäätmete vähendamine

PKT on vähendada jäätmejääkide teket jäätmetekke vältimise abil, pakkudes kohapeal sobivaid jäätmete sortimise võimalusi ning ostes jäätmekäitlusteenuseid.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas puhkekülas. Puhkekülates on jäätmetekke vältimiseks vähem võimalusi kui muudes majutus-asutustes, kuna enamik jäätmeid tekib külastajate ostudest. PKTd on võimalik täielikult rakendada **väikeettevõtetes**.

Seonduv keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja ja tipptaseme võrdlusalus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tipptaseme võrdlusalus
i39) Sortimata jäätmete teke külastaja veedetud öö kohta (kg / külastaja veedetud öö kohta)	b72) Kõrvaldamisele saadetud jäätmejääkide osakaal $\leq 0,2$ kg külastaja veedetud öö kohta.

3.8.6. Looduslikud basseinid

PKT on rajada looduslik bassein või ehitada olemasolev bassein ümber looduslikuks basseiniks.

Kohaldatavus

PKT on kohaldatav igas puhkekülas ja muud tüüpi majutusasutuses (eelkõige maapiirkondades). PKTd on võimalik täielikult rakendada **väikeettevõtetes**.

Seonduv keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja ja tippaseme võrdlus

Keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitaja	Tippaseme võrdlus
i58) Loodusliku basseini rajamine (jah/ei)	b73) Kohapealsetel ujumisbasseinidel on looduslikud taimepõhised filtreerimissüsteemid vee puhastamiseks nõutavate hügieeninormideni.

4. SEKTORI SOOVITUSLIKUD PEAMISED KESKKONNATEGEVUSE TULEMUSLIKKUSE NÄITAJAD

Järgmises tabelis on esitatud **valik** peamisi keskkonnategevuse tulemuslikkuse näitajaid turismisektori organisatsioonide jaoks. Need on osa kõigist 3. peatükis nimetatud näitajatest. Tabel on jaotatud kuueks osaks: esimeses osas loetletakse näitajad, mis on **kohaldatavad sektori kõigi osalejate suhtes (valdkondadeüleused)**, ja järgmised osad puudutavad **eraldi iga peamist käesolevas võrdlusdokumendis käsitletud osalejat (turismisihtkohtade haldajad, reisikorraldajad ja reisibürood, majutusasutused, restoranide ja hotellide köögid, puhkekülad)**.

Näitaja	Mõõdetühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiipstaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
VALDKONDADEÜLESED NÄITAJAD					
1. Keskkonnajuhtimissüsteemi rakendamine	(jah/ei)	Kõnealune näitaja osutab sellele, kas organisatsioon rakendab keskkonnajuhtimissüsteemi. Näitajat võivad kasutada kõik turismisektori osalised (st turismisihtkoha haldajad, reisikorraldajad, majutus-, toitlustus-, transpordi- ja tegevusteenuse pakkujad).	Tegevuskoht (võib liita organisatsiooni tasandil)	Kõik	Kasutatakse asjakohaseid näitajaid, et pidevalt jälgida kõiki olulisi keskkonnategevuse tulemuslikkuse aspekte, sealhulgas selliseid raskemini mõõdetavaid ja kaudseid aspekte nagu mõju bioloogilisele mitmekesisusele. (PKT 3.1.1) Kõigile töötajatele antakse teavet keskkonnanäesmärkide kohta ja neid koolitatakse asjakohaste keskkonnajuhtimise meetmete valdkonnas. (PKT 3.1.1) Vajaduse korral rakendatakse parimat keskkonnajuhtimise tava. (PKT 3.1.1)
2. Konkreetsetele keskkonnakriteeriumidele vastavate toodete ja teenuste osakaal	%	Näitaja osutab tarneahela hindamisele, mis põhineb selliste toodete ja teenuste valikul, mis vastavad konkreetsetele keskkonnakriteeriumidele ja -sertifikaatidele (nt ELi ökomärgis).	Tegevuskoht (võib liita organisatsiooni tasandil)	Kõik	Organisatsioon on kohaldanud olulusringipõhist mõtteviisi, et leida võimalusi keskkonnavaladele vastavate toodete ja teenuste osakaalu suurendamiseks kõigis suuremates tarneahelates. (PKT 3.1.2) ≥ 97 % (toimeaine mass või ostetud kogus) majutusasutuse ja restorani ruumides kasutatavatest kemikaalidest on sertifitseeritud vastavalt ISO 1 tüübi ökomärgisele (või on võimalik tõendada, et kasutatavad kemikaalid on kõigist võimalikest kõige keskkonnasõbralikumad). (PKT 3.1.2) ≥ 97 % kogu majutusasutuste ja restoranide ostetud puidust, paberist ja papist on ringlussevõetud või keskkonnavalaselt sertifitseeritud (ökomärgisega, FSC-, PEFC-märgisega). (PKT 3.1.2)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
SIHTKOHTADE HALDAJAD					
1. Sihtkoha säästva arengu kava rakendamine	(jah/ei)	Kõnealune näitaja väljendab seda, kas sihtkoha haldaja rakendab sihtkoha säästva arengu kava, milles käsitletakse sihtkoha peamisi keskkonnaprobleeme, mis hõlmab kogu sihtkohta ning millega koordineeritakse kõigi asjaomaste osalejate tegevust.	Sihtkoht	Kõik	Sihtkohas rakendatakse arengukava, mis: i) hõlmab kogu sihtkohta; ii) hõlmab koordineerimist kõigi asjakohaste valitsus- ja erasektori osalejate vahel; iii) käsitleb sihtkoha peamisi keskkonnaprobleeme. (PKT 3.2.1)
2. Bioloogilise mitmekesisuse tegevuskava rakendamine	(jah/ei)	See näitaja osutab bioloogilise mitmekesisuse tegevuskava rakendamisele sihtkohas.	Sihtkoht	Bioloogiline mitmekesisus	Igasugune bioloogilise mitmekesisuse ümberpaigutamine turismi arendamise tõttu viiakse miinimumini ja see hüvitatakse, et säilitada sihtkoha bioloogiline mitmekesisus või seda suurendada suure loodusväärtusega aladel ning suurendada bioloogilist mitmekesisust kahjustatud aladel. (PKT 3.2.2)
3. Päevane veetarbimine külastaja kohta	l / külastaja kohta päevas	Iga külastaja poolt sihtkohas kasutatav keskmine veekogus.	Sihtkoht	Vesi	Turisti keskmine veetarbimine ≤ 200 l külastaja kohta päevas. (PKT 3.2.3)
4. Teise või kolmanda astme puhastamise juhitud reovee osakaal	%	Sellise sihtkohas tekitatud reovee osakaal, mis on turismi kõrghooajal juhitud teise või kolmanda astme puhastusse.	Sihtkoht	Vesi	Teenused, sealhulgas ühistransport, veevarustus, reoveekäitlus ja jäätmete ringlussevõtt, on korraldatud nii, et tullakse toime tippnõudlusega ja tagatakse sihtkohas säästev turism. (PKT 3.2.3) ≥ 95 % sihtkohas tekkinud reoveest (sh turismi tipphooajal) läbib vähemalt teise astme puhastuse või kohaldatakse kolmanda astme puhastust vee juhtimiseks tundlikesse suublatesse. (PKT 3.2.3)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
5. Ringlussevõttu või anaeroobsele kääritamisele saadetud tahkete olmejäätmete osakaal	%	Selliste sihtkohas kogutud tahkete olmejäätmete osakaal, mis on saadetud ringlussevõttu või anaeroobsele kääritamisele.	Sihtkoht	Jäätmed	≥ 95 % tahketest olmejäätmetest saadetakse prügilate asemel ringlussevõttu või anaeroobsele kääritamisele. (PKT 3.2.3)
6. Selliste reiside osakaal, mille turistid on sihtkohas teinud ühistranspordiga, jala ja jalgrattaga	%	Selliste reiside osakaal, mille turistid on sihtkohas teinud ühistranspordiga, jala ja jalgrattaga.	Sihtkoht	Heitkogused	Teenused, sealhulgas ühistransport, veevarustus, reoveekäitlus ja jäätmete ringlussevõtt, on korraldatud nii, et tullaakse toime tippnõudlusega ja tagatakse sihtkohas säästev turism. (PKT 3.2.3) Linnadest turismissihtkohtades teevad turistid vähemalt 80 % reisidest ühistranspordiga, jala ja jalgrattaga. (PKT 3.2.3)
7. See osa lõplikust energiavajadusest, mis on täidetud kohapeal toodetud taastuvenergia abil	%	Sihtkohas kohapeal toodetud taastuvenergia ja sihtkoha koguenergianõudluse suhe energia lõpptarbimisena.	Sihtkoht	Heitkogused	— (PKT 3.2.3)

REISIKORRALDAJAD JA REISIBÜROOD

1. Transpordist pärit kasvuhoo- negaaside heide	kg CO ₂ / reisijaki- lomeeter	Reisikorraldaja hallatavate lennukite, rongide ja busside kütuse- ja energiatarbimist jälgitakse ning allhanke korras teenust osutavatelt transpordiettevõtjalt palutakse vastavaid andmeid.	Organisatsiooni õhusõiduki-/sõidu- kipark	Energiatõhusus Materjalitõhusus Heitkogused	Reisikorraldajad ei paku lende: i) sihtkohtadesse, mis on lähemal kui 700 km; ii) sihtkohtadesse, mis on kuni 2 000 km kaugusel, vähem kui kaheksa päevaste reiside puhul, või iii) sihtkohtadesse, mis on kaugemal kui 2 000 km, vähem kui 14-päevaste reiside puhul. (PKT 3.3.1) Reisikorraldaja kasutatava lennukipargi keskmine kütuse erikulu on ≤ 2,7 liitrit 100 reisijakilomeetri kohta. (PKT 3.3.1)
--	---	--	---	---	---

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnanuhtimise tava (PKT)
					Bussipargi keskmine kütusekulu on $\leq 0,75$ l 100 reisirajakilomeetri kohta ja vähemalt 90 % bussipargist vastab EURO V nõuetele või kasutab alternatiivseid kütusesüsteeme. (PKT 3.3.1)
2. Sellise transpordist tuleneva kasvuhoonegaaside heite osakaal, mida kompenseeritakse CO ₂ -heite vähendamise ühikutega	%	Sellise CO ₂ -heite osakaal, mis on hüvitatud CO ₂ -heite vähendamise ühikute ostmisega. Lennunduse heite kompenseerimiseks tuleks kohaldada spetsiaalset indeksit, mis näitab lennunduse mõju kliima soojenemisele (<i>radiative forcing index factor</i>).	Organisatsiooni õhusõiduki-/sõidukipark	Energiatõhusus Materjalitõhusus Heitkogused	Kõigi müüdü pakettidega seotud transpordist tulenev kasvuhoonegaaside heide kompenseeritakse automaatselt otseinvesteeringutega kasvuhoonegaaside vältimise projektidesse või CO ₂ -heite vähendamise ühikute ostmise kaudu. (PKT 3.3.1)
3. Selliste majutusasutuste osakaal (külastaja veedetud ööde või müügiväärtuse alusel), mis vastavad konkreetsetele keskkonnakriteeriumidele	%	Selle näitaja puhul võetakse arvesse kolmanda isiku sertifitseeritud keskkonnastandardeid (nt ELi ökomärgis, Põhjamaade luik) ning vastavust konkreetsetele nõuetele.	Organisatsioon	Kõik	≥ 90 % majutusasutustest (müügiväärtuse või majutusasutuses veedetud ööde põhjal) vastavad keskkonnastandarditele (mis on eelistatavalt tunnustatud kolmanda osapoole sertifikaadiga). (PKT 3.3.2)
4. Selliste teenuste osakaal sihtkohas, mille keskkonnanuhtimise tõhusust ollakse suurendamas	%	Näitaja osutab selliste teenuste osakaalule, mille tõhustamise on reisikorraldaja panustanud igas oma suuremas sihtkohas.	Sihtkoht ja organisatsioon	Kõik	Reisikorraldaja suurendab keskkonnakaitset järgmisel viisil: i) suurendab tarneahela tulemuslikkust; ii) mõjutab sihtkoha haldamist; iii) rakendab otseseid parandusmeetmeid. (PKT 3.3.3)
5. Müüdü reisidest (väärtuse põhjal) kõige keskkonnasäästlikumate (nt ökomärgisega) reiside osakaal	%	Kõikidest reisikorraldaja müüdü reisidest kõige keskkonnasäästlikumate reiside osakaal (väärtuse põhjal; nt Austria ökomärgisega reisipaketid).	Organisatsioon	Kõik	Reisikorraldaja reklaamib keskkonnasäästlike turismipakette peamistes reklaammaterjalides (PKT 3.3.4) Kõige keskkonnasäästlikumate turismipakettide (nt Austria ökomärgisega reisipaketid) osakaal on müügist ≥ 10 %. (PKT 3.3.4)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
					<p>Reisikorraldaja rakendab tõhusaid turundus- ja teavitamisemeetodeid, et innustada tarbijaid valima säästvamaid turismpakette. (PKT 3.3.4)</p> <p>Reisikorraldaja pakub kõigile oma klientidele sihtkohta tutvustavat ja teadlikkust suurendavat teavet säästvamate käitumisviiside edendamiseks sihtkohas. (PKT 3.3.4)</p>
6. Paberi tarbimine kliendi kohta	g/klient	Kliendi kohta kasutatud paberi kogus.	Organisatsioon	Materjalitõhusus Jäätmed Heitkogused	Büroodokumentide ja reklaammaterjali puhul: i) välditakse väljaprintimist igal võimalikul juhul; ii) kasutatakse 100 % ringlussevõetud või keskkonnasertifikaadiga (nt ökomärgisega, FSC-, PEFC-märgisega) paberit; iii) kasutatakse keskkonnasertifikaadiga printimisteenuseid (nt EMAS, ISO14001). (PKT 3.3.5)
7. Keskkonnasertifikaadiga paberi ja printimisteenuse kasutamine	(jah/ei)	See näitaja osutab, kas kasutatakse keskkonnasertifikaadiga (nt ELi ökomärgis, FSC) paberit ja printimisteenust.	Organisatsioon	Materjalitõhusus Jäätmed	Büroodokumentide ja reklaammaterjali puhul: i) välditakse väljaprintimist igal võimalikul juhul; ii) kasutatakse 100 % ringlussevõetud või keskkonnasertifikaadiga (nt ökomärgisega, FSC-, PEFC-märgisega) paberit; iii) kasutatakse keskkonnasertifikaadiga printimisteenuseid (nt EMAS, ISO14001). (PKT 3.3.5)
8. Büroo- ja jaemüügitoimingutest tulenev CO ₂ -eriheide	kg CO ₂ / klient kg CO ₂ / m ² kohta aastas	Selle näitajaga mõõdetakse jaemüügi- ja bürootoimingutest tuleneva CO ₂ -heite kogust. Seda saab väljendada heitkogusena kliendi kohta või heitkogusena jaemüügi- ja büroopinna kohta aastas.	Organisatsioon	Heitkogused	Rakendatakse energiakulu ja kasvuhoonegaaside maandamiskavu ning jaemüügi- ja bürootoimingutega seotud energiakulu ja kasvuhoonegaaside heite kohta antakse aru ning neid väljendatakse jae- ja büroopinna ruutmeetri (m ²) ja kliendi kohta aastas. (PKT 3.3.5)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiipstaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
9. Büroohoonete veetarve aastas töötaja kohta	l / töötaja kohta aastas	See näitaja osutab büroohoonete iga-aastasele veekasutusele jagatuna kõnealustes hoonetes töötavate inimeste arvuga.	Organisatsioon	Vesi	Veetarbimine $\leq 2,0 \text{ m}^3$ töötaja kohta aastas. (PKT 3.3.5)

MAJUTUSASUTUSED

1. Veetarbimine külastaja veedetud öö kohta	l / külastaja veedetud öö kohta	Vee tarbimist mõõdetakse majutuskoha ruumides ühe aasta jooksul, võttes arvesse külastajate veedetud ööde arvu. Suurte ujulate või selliste restoranide veetarbimise, kus majutusasutusest väljastpoolt pärit külastajate osakaal on suur, võib majutusasutuse võrdlusalustega seotud näitaja hulgast välja jätta.	Hotell või samaväärne majutusasutus (võib liita organisatsiooni tasandil) Mõõtmised majutusasutuse ruumides	Vesi	Kohaspetsiifilise veemajanduskava rakendamine, mis hõlmab järgmist: i) veekulu eraldi mõõtmine ning kõigi suuremate vett tarbivate protsesside ja alade veekulu võrdlemine asjakohaste võrdlusalustega; ii) veesüsteemi lekkekohtade ja seadmete korrapärane kontroll ja hooldus. (PKT 3.4.1) Veetarbimine kokku on täiustusega hotellides ≤ 140 liitrit külastaja veedetud öö kohta ning majutusasutuses, kus enamik vannitubadest on ühised (nt hostelid), ≤ 100 l/külastaja veedetud öö kohta. (PKT 3.4.1)
2. Külastaja veedetud öö kohta tekkiv musta pesu kogus	kg pesu / külastaja veedetud öö kohta	Külastaja veedetud öö kohta tekkinud musta pesu üldkogus. Seda näitajat mõjutab korduskasutamise määr, tekstiilitoodete kogus, suurus ja tihedus.	Majutusasutuse ruumid	Vesi Energiatõhusus	Pesupesemine väheneb tänu rätikute ja voodilinate korduskasutusele vähemalt 30 %. (PKT 3.4.3)
3. Keemiliste puhastus- ja nõudepesuvahendite kasutamine (keemiliste toimeainete osakaal külastaja veedetud öö kohta)	g / külastaja veedetud öö kohta	See näitaja hõlmab kõiki puhastamiseks ja nõudepesemiseks kasutatavaid keemiatooteid (v.a pesupesemisvahendid, eripuhastusvahendid ja basseini puhastamiseks kasutatavad kemikaalid). Esitada tuleb keemiliste toimeainete kogus.	Majutusasutuse ruumid	Jäätmed	Keemilisi puhastus- ja nõudepesuvahendeid (v.a pesupesemisvahendid, eripuhastusvahendid ja basseini puhastamiseks kasutatavad kemikaalid) kasutatakse koguses ≤ 10 g keemilist toimeainet külastaja veedetud öö kohta. (PKT 3.4.3)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiip taseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
4. ISO I tüübi ökomärgisega kemikaalide ja tekstiiltoodete osakaal	%	ISO I tüübi ökomärgisega kemikaalide (puhastusvahendid, seebid, šampoonid jne) ja tekstiiltoodete osakaal.	Majutusasutuse ruumid	Jäätmed	Vähemalt 80 % (toimeaine massist või ostetud kogusest) majutusasutuses kasutatavatel universaalpuhastusvahenditel, sanitaardetergentidel, seepidel ja šampoonidel on ISO I tüübi ökomärgis (nt ELi ökomärgis). (PKT 3.4.3)
5. Veetarbimine ühe kilogrammi pesu kohta	l / kg pesu kohta	Selle näitajaga mõõdetakse kogu pesutsükli veetarbimist ühe kilogrammi pestava pesu kohta.	Majutusasutuse kasutatav pesumaja	Vesi	Väikesemahulise pesupesemise puhul on kõigil kodumajapidamises kasutatavatel pesumasinate ELi energiamärgis A+++ ja tööstuslike pesumasinate keskmine veetarbimine on ≤ 7 l pesu kilogrammi kohta. Suuremahulise pesupesemise puhul on majutusasutuses kasutatava pesu kogu pesutsükli veetarve kokku ≤ 5 l/kg pesu kohta ja restoranides kasutatava pesu puhul on see ≤ 9 l / kg pesu kohta. (PKT 3.4.5)
6. Energiatarbimine ühe kilogrammi pesu kohta	kWh / kg pesu kohta	Selle näitajaga mõõdetakse kogu pesutsükli energiatarbimist ühe kilogrammi pestava pesu kohta.	Majutusasutuse kasutatav pesumaja	Energiatõhusus	Kohapealse väikesemahulise pesupesemise puhul on energiatarbimine kokku $\leq 2,0$ kWh / kg kuivatatud ja viimistletud pesu kohta. (PKT 3.4.4) Suuremahulise pesupesemise puhul on majutusasutuses energiakulu kokku $\leq 0,90$ kWh / kg kuivatatud ja viimistletud pesu kohta ja restoranides $\leq 1,45$ kWh/kg kuivatatud ja viimistletud pesu kohta. (PKT 3.4.5)
7. Ökomärgisega pesupesemisevahendite osakaal	%	Pesupesemisel kasutatavate ökomärgisega pesuainete osakaal.	Majutusasutuse kasutatav pesumaja	Jäätmed	Vähemalt 80 % (toimeaine mass või ostetud kogus) väikesemahuliseks pesupesemiseks kasutatavatel pesuvahenditel on ISO I tüübi ökomärgis (nt ELi ökomärgis, Põhjamaade luik, sinine ingel). (PKT 3.4.4)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
					Suuremahulise pesupesemise puhul kasutatakse sobivas annuses üksnes kutsealaseks kasutamiseks ettenähtud pesupesemisvahendeid, millel on ISO I tüübi ökomärgis (nt ELi ökomärgis, Põhjamaade luik). (PKT 3.4.5)
8. Ökomärgisega pesupesemisteenuse kasutamine	(jah/ei)	See näitaja osutab lepingu sõlmimisele sellise pesupesemisteenuse pakkujaga, kellel on ISO I tüübi ökomärgis.	Majutusasutuse kasutatav pesupesemisteenuse pakkuja	Vesi Energiatõhusus	Kõigil allhanke korras pesupesemisteenust osutavatel pakkujatel on ISO I tüübi ökomärgis (nt Põhjamaade luik) ning majutusasutuses toimuv kogu suuremahuline pesupesemine või allhanke korras sertifitseerimata teenuseosutajatelt sisseostetud pesupesemisteenus vastab asjaomastele võrdlusalustele. (PKT 3.4.5)
9. Basseine käsitleva keskkonnajuhtimise kava rakendamine	(jah/ei)	Basseine käsitleva keskkonnajuhtimise kava rakendamine hõlmab vee-, energia- ja kemikaalikasutuse seiret.	Majutusasutuse ruumid	Vesi Energiatõhusus Materjalitõhusus	Ujulates ja veekeskustes rakendatakse energiatõhususe kava, mis hõlmab järgmist: i) ujulates ja veekeskustes kehtestatakse konkreetsed vee-, energia- ja kemikaalikasutuse normid, mida väljendatakse m ² basseini pindala ja küllastaja veedetud öö kohta; ii) kloori kasutamist vähendatakse miinimumini, optimeerides doseerimist ja kasutades selliseid täiendavaid desinfitseerimismeetodeid nagu osoneerimine ja ultraviolet-töötlus. (PKT 3.4.6)
10. Musta vee ja vihmavee taaskasutamine	(jah/ei)	See näitaja osutab, kas majutusasutusse on paigaldatud süsteem musta vee kasutamiseks siseruumides või väljas (nt kastmiseks) või vihmavee kasutamiseks siseruumides (nt WC loputusveena) ning kas seda süsteemi kasutatakse.	Majutusasutuse ruumid Organisatsiooni tasandil: % ruumidest	Vesi	Paigaldatakse vihmavee ringlussevõtu süsteem, mis aitab rahuldada siseruumide veevajadust, ja/või musta vee ringlussevõtu süsteem, mis aitab rahuldada veevajadust siseruumides või väljas. (PKT 3.4.7)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
11. Jäätmete külastaja veedetud öö kohta	kg / külastaja veedetud öö kohta	See näitaja osutab kogu jäätmetekkele (sorditud ja sortimata). Eesmärk on hinnata jäätmetekke vältimise meetmete (nt taaskasutus) tõhusust.	Vähemalt hotell või samaväärne majutusasutus (võib liita organisatsiooni tasandil) Jäätmetekke allikas (nt köök, toatennindus)	Jäätmed Materjalitõhusus	Jäätmete kokku (sorditud ja sortimata jäätmed) on $\leq 0,6$ kg külastaja veedetud öö kohta. (PKT 3.5.1)
12. Ringlussevõttu saadetud jäätmete osakaal	%	Kõnealune näitaja väljendab eraldi kogutud ja ringlussevõttu saadetud jäätmete kogust (väljendatakse massi põhjal).	Hotell või samaväärne majutusasutus (võib liita organisatsiooni tasandil)	Jäätmed Materjalitõhusus	Vähemalt 84 % jäätmetest (väljendatuna massi põhjal) on saadetud ringlussevõttu. (PKT 3.5.2)
13. Sortimata jäätmete teke külastaja veedetud öö kohta	kg / külastaja veedetud öö kohta	See näitaja mõõdab sortimata jäätmete kogust, mida ei saadeta ringlussevõttu.	Hotell või samaväärne majutusasutus (võib liita organisatsiooni tasandil)	Jäätmed Materjalitõhusus	Kõrvaldamisele saadetud sortimata jäätmete osakaal on $\leq 0,16$ kg külastaja veedetud öö kohta. (PKT 3.5.2)
14. Kohapealse reoveepuhastussüsteemi tõhusus	Ärastatud BHT5, KHT, üldlämmastiku, üldfosfori osakaal (%) BHT5, KHT, üldlämmastiku, üldfosfori sisaldus heitvees (mg/l)	See näitaja kajastab kohapealse reoveepuhastussüsteemi tõhusust (kui selline süsteem on olemas).	Hotell või samaväärne majutusasutus	Jäätmed Vesi	Kui reovett ei ole võimalik saata tsentraalsesse puhastussüsteemi, hõlmab kohapealne puhastamine reovee eeltöötlemist (puhastamine sõela/võreprahi seadmega, ühtlustamine ja setitamine), seejärel bioloogilist töötlemist, mille käigus ärastatakse > 95 % BHT5 ja nitrititseeritakse > 90 % reoveest, ning jääkmuda anaeroobset kääritamist väljaspool tegevuskohta. (PKT 3.5.3)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
15. Kohaspetsiifilise energiajuhtimiskava rakendamine	(jah/ei)	See näitaja osutab, kas tegevuskohas rakendatakse energiajuhtimiskava, mis hõlmab kõigi peamiste energiat tarbivate protsesside energiakulu mõõtmist, ning kas arvutatakse primaarenergia tarbimist ja energiaga seotud CO ₂ heitkoguseid ja esitatakse sellekohaseid aruandeid.	Hotell või samaväärne majutusasutus ja organisatsiooni tasand (koondandmed)	Energiatõhusus	Kohaspetsiifilise energiajuhtimiskava rakendamine, mis hõlmab järgmist: i) energiakulu eraldi mõõtmine ning kõigi suuremate energiat tarbivate protsesside energiakulu võrdlemine asjakohaste võrdlusalustega; ii) primaarenergia ja energiakasutuse CO ₂ -heite arvutamine ja sellekohane aruandlus. (PKT 3.6.1)
16. Energia erikasutus	kWh / m ² kohta aastas	Energia lõpptarbimine kokku ühe pindalaühiku kohta aastas. Tegevuskohas toodetud taastuenergia ei tohiks maha arvata. Kui soojus- ja jahutusenergiat saab muust protsessienergiast eraldada, on soovitatav esitada nende kohta andmed eraldi.	Hotell või samaväärne majutusasutus ja organisatsiooni tasand (koondandmed)	Energiatõhusus	Olemasolevate hoonete lõppenergiatarve kütmiseks, ventileerimiseks ja õhu konditsioneerimiseks ning vee soojendamiseks on ≤ 75 kWh või lõppenergia kogutarbimine ≤ 180 kWh m ² köetavate ja jahutatavate ruumide pindala kohta aastas. (PKT 3.6.1, 3.6.2 ja 3.6.3) Uute hoonete energiatõhusus vastab <i>Minergie P</i> või <i>PassiveHouse</i> või samaväärsetele standarditele. (PKT 3.6.2 ja 3.6.3) Kui vähegi võimalik, kasutatakse traditsiooniliste kütte- ja jahutussüsteemide asemel õhk-vee soojuspumpasid ja/või maasoojust kasutavaid kütte- ja jahutussüsteeme ning soojuspumbad vastavad ELi ökomärgise kriteeriumidele. (PKT 3.6.4) Elektri kogutarbimine ≤ 80 kWh köetava ja jahutatava põrandapinna m ² kohta aastas. (PKT 3.6.5)
17. Paigaldatud valgustuse võimsus	W/m ²	Paigaldatud valgustuse võimsus valgustusvajaduse rahuldamiseks pindalaühiku kohta.	Hotell või samaväärne majutusasutus	Energiatõhusus	Paigaldatud valgustusvõimsus on ≤ 10 W/m ² (PKT 3.6.5) Valgustuse elektritarbimine ≤ 25 kWh köetava ja jahutatava põrandapinna m ² kohta aastas. (PKT 3.6.5)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
		Hea alternatiivne tehniline näitaja on lumenit/m ² , kuid keskkonnatoime on pigem seotud paigaldatud võimsusega, mida mõõdetakse ühikuga W/m ² .			Elektri kogutarbimine ≤ 80 kWh köetava ja jahutava pörandapinna m ² kohta aastas. (PKT 3.6.5)
18. Kohapeal toodetud taastuenergiaga kaetud osa energia lõpptarbimisest	%	Majutusasutuses kohapeal toodetud taastuenergia ja majutusasutuse koguenergiaõudluse suhe väljendatuna energia lõpptarbimisena.	Hotell või samaväärne majutusasutus ja organisatsiooni tasand (koondandmed)	Energiatõhusus	Majutusasutuses aastas tarbitavast energiast 50 % toodetakse taastuenergiaallikatest kohapeal. (PKT 3.6.6)
19. Tõendatud taastuenergiaühikute kasutamine	(jah/ei)	See näitaja osutab, kas majutusasutus ostab väljaspool tegevuskohta toodetud sertifitseeritud taastuenergiat (nt taastuenergiaallikatest toodetud elekter). Sertifikaat peab tagama, et ostetud taastuenergia ei ole juba pandud mõne muu organisatsiooni arvele ega arvatud riiklike elektritootmiseks kasutatavate allikate hulka.	Hotell või samaväärne majutusasutus ja organisatsiooni tasand (koondandmed)	Energiatõhusus	100 % elektrist toodetakse jälgitavatest taastuenergiaallikatest, mis ei ole juba pandud mõne muu organisatsiooni arvele ega arvatud riiklike elektritootmiseks kasutatavate allikate hulka või mis on alla kahe aastat vanad. (PKT 3.6.6)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiipstaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
---------	----------	---------------	--------------------------------	---	--

RESTORANID JA HOTELLIDE KÖÖGID

1. Keskkonnasertifikaadiga koostisainete osakaal (väär-tuse järgi)	%	See näitaja osutab koostisaine-tele, mis vastavad asjakohastele keskkonnastandarditele (nt ma-heapõllumajanduslik standard, MSC-standard).	Peamised ostetud koostisained (võib liita organisatsiooni tasandil)	Kõik	Organisatsioonil on kõigi peamiste koostisainete kohta näidata ette dokumenteeritud teave, sealhulgas vähemalt päritoluriik. (PKT 3.7.1) Vähemalt 60 % (hankehinna alusel) toiduainetest ja jookidest on keskkonnasertifikaadiga (nt mahetoo- ted). (PKT 3.7.1)
2. Orgaaniliste jäätmete teke ei- nestaja kohta	kg / einestaja kohta	Orgaaniliste jäätmete üldkogus jagatuna teenindatud einestajate arvuga.	Kööök või hotell (võib liita organi- satsiooni tasandil)	Jäätmed Materjalitõhusus	Orgaaniliste jäätmete teke kokku $\leq 0,25$ kg einestaja kohta ja välditav jäätmetekke $\leq 0,18$ kg einestaja kohta. (PKT 3.7.2)
3. Anaeroobsele kääritamisele, alternatiivseks energiakasutu- seks ja kompostimisele saa- detud või kohapeal kompos- titud orgaaniliste jäätmete osakaal	%	Restoranid ja hotellide köögid peaksid esitama eraldi orgaani- liste jäätmete kogused, mis saa- deti anaeroobsele kääritamisele, alternatiivseks energiakasutuseks, kompostimisele või mis kom- postiti kohapeal (% tekkinud or- gaaniliste jäätmete üldkogusest).	Kööök või hotell (võib liita organi- satsiooni tasandil)	Jäätmed Materjalitõhusus	≥ 95 % orgaanilistest jäätmetest eraldatakse ja viiakse mujale kui prügilasse ning saadetakse võima- luse korral anaeroobsele kääritamisele või alterna- tiivseks energiakasutuseks. (PKT 3.7.2)
4. Köögi veetarbimine külastaja kohta	l / einestaja kohta	Kööögi veetarbimine kokku jaga- tuna teenindatud einestajate ar- vuga.	Vähemalt köök või hotell (võib liita or- ganisatsiooni ta- sandil) Protsess	Vesi Energiatõhusus	Kööögis rakendatakse veemajanduskava, mille raames jälgitakse köögi kogu veetarbimist einestaja kohta ning kogutakse ja avaldatakse sellekohaseid andmeid ning määratakse kindlaks prioriteetsed meetmed veetarbimise vähendamiseks. (PKT 3.7.3)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnanajuhtimise tava (PKT)
		Veetarbimist mõjutavad mitmed protsessid ning ideaalis peaks seire toimuma protsessi tasandil (nõudepesu, kraanid, aurutajad, jne).			
5. Ökomärgisega nõudepesuvahendite ja köögipuhastuskemikaalide osakaal	%	See näitaja osutab ISO I tüüpi ökomärgisega nõudepesuvahendite ja köögipuhastuskemikaalide osakaalule.	Majutusasutuse ruumid	Jäätmed	Vähemalt 70 % ostetud nõudepesuvahenditest ja puhastuskemikaalidest (v.a ahjude puhastusvahendid) on ökomärgisega (nt ELi ökomärgis). (PKT 3.7.3)
6. Energia erikasutus einestaja kohta	kWh / einestaja kohta	Köögi energia kogutarbimine jagatuna teenindatud einestajate arvuga. See näitaja hõlmab kõiki energiaallikaid (nt elekter, maagaas, vedelgaas). Energiatarbimist mõjutavad paljud protsessid ning ideaalis peaks seire toimuma protsessi tasandil (toiduvalmistamine, külmutamine, nõudepesu jne).	Vähemalt köök või hotell (võib liita organisatsiooni tasandil) Protsess	Energiatõhusus	Köögis rakendatakse energijuhtimiskava, mille raames jälgitakse köögi kogu energiatarbimist einestaja kohta ning kogutakse ja avaldatakse sellekohaseid andmeid ning määratakse kindlaks prioriteetsed meetmed energiatarbimise vähendamiseks. (PKT 3.7.4)
PUHKEKÜLAD					
1. Külastajatele kättesaadav keskkonnavalade teave/koolitus	(jah/ei)	See näitaja on seotud teabe kättesaadavusega näiteks vähese keskkonnamõjuga liikumisvõimaluste kohta (nt jalgrattad, ühistransport, elektrisõidukid), keskkonnavalade kursuste ja loodusmatkade pakkumisega.	Puhkeküla	Kõik	Majutusettevõtte toetab ja soodustab keskkonnanahoidlikku käitumist ja tegevust ning harib külastajaid keskkonnaküsimustes kohapeal tegevuste ja koolituste kaudu. (PKT 3.8.1)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
2. Bioloogilise mitmekesisuse tegevuskava rakendamine	(jah/ei)	See näitaja osutab bioloogilise mitmekesisuse tegevuskava rakendamisele puhkekülas.	Puhkeküla	Bioloogiline mitmekesisus	<p>Säilitatakse või suurendatakse bioloogilist mitmekesisust kohapeal, istutades kohalikke liike, rajades varjupaikasid kohalikele loomaliikidele ja paigaldades võimaluse korral muru- või muldkatused ning vähendades keemiliste lisandite kasutamist, valgus- ja mürasaastet. (PKT 3.8.2)</p> <p>Vähendatakse valgusreostust ja looduslike liikide häirimist, paigaldades taimerite või sensoritega varustatud tõhusad ja õige nurga all välisvalgustid, mis ei suuna valgust üles. (PKT 3.8.2)</p> <p>Vähendatakse vee tarbimist kohalike taimeliikide istutamise ja multsimise abil ning selliste reguleeritavate niisutussüsteemide paigaldamisega, milles kasutatakse võimaluse korral musta vett. (PKT 3.8.2)</p>
3. Energia erikasutus külastaja veedetud öö kohta	kWh / külastaja veedetud öö kohta	<p>Energia lõpptarbimine puhkekülas kokku külastaja veedetud öö kohta.</p> <p>Peab olema selgelt märgitud, kas kohapeal toodetud taastuvenergiat on arvesse võetud või mitte; seda võib igal juhul väljendada ka eraldi.</p> <p>Hoone siseruumide ja köökide energiatarbimist võib väljendada ka eraldi kWh / m² kohta aastas ja kWh / einestaja kohta.</p>	Puhkeküla (või liita organisatsiooni tasandil) Protsess	Energiatõhusus	Energia lõpptarbimine (v.a taastuvenergiaallikatest kohapeal toodetud energia) on ≤ 2,0 kWh külastaja veedetud öö kohta. (PKT 3.8.3)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
4. Kohapeal toodetud taastuenergiaga kaetud osa energia lõpptarbimisest	%	See näitaja arvutatakse protsendina kasutatud lõppenergiast, mis on toodetud taastuenergiallikatest kohapeal.	Puhkeküla (võib liita organisatsiooni tasandil) Protsess	Energiatõhusus	— (PKT 3.8.3)
5. Tõendatud taastuenergiatüüpide kasutamine	(jah/ei)	See näitaja osutab, kas majutusasutus ostab väljaspool tegevuskohta toodetud sertifitseeritud taastuenergiat (nt taastuenergiallikatest toodetud elekter). Sertifikaat peab tagama, et ostetud taastuenergia ei ole juba pandud mõne muu organisatsiooni arvele ega arvatud riiklike elektritootmiseks kasutatavate allikate hulka.	Puhkeküla (võib liita organisatsiooni tasandil) Protsess	Energiatõhusus	100 % elektrist toodetakse jälgitavatest taastuenergiallikatest, mis ei ole juba pandud mõne muu organisatsiooni arvele ega arvatud riiklike elektritootmiseks kasutatavate allikate hulka või mis on alla kahe aastat vanad. (PKT 3.8.3)
6. Veetarbimine külastaja veedetud öö kohta	l / külastaja veedetud öö kohta	Vee tarbimist mõõdetakse puhkekülas ühe aasta jooksul ja see jagatakse külastajate veedetud ööde arvuga. Suurte ujulate või selliste restoranide veetarbimise, kus majutusasutusest väljastpoolt pärit külastajate osakaal on suur, võib majutusasutuse võrdlusalustega seotud näitaja hulgast välja jätta.	Puhkeküla (võib liita organisatsiooni tasandil)	Vesi	Vee kogutarbimine on ≤ 94 liitrit külastaja veedetud öö kohta täiendusega nelja- ja viie täрни puhkekülates ning veetarbimine on ≤ 58 liitrit külastaja veedetud öö kohta kõigis muudes puhkekülates. (PKT 3.8.4)

Näitaja	Mõõtühik	Lühikirjeldus	Soovituslik seire miinimumtase	Seonduv põhinäitaja vastavalt määruse (EÜ) nr 1221/2009 IV lisale (punkti C alapunkt 2)	Tiiptaseme võrdlusalus ja seonduv parim keskkonnajuhtimise tava (PKT)
7. Sortimata jäätmete teke küllastaja veedetud öö kohta	kg / küllastaja veedetud öö kohta	See näitaja mõõdab tekkinud sortimata jäätmete kogust.	Vähemalt puhkeküla või samaväärne majutuskoht (võib liita organisatsiooni tasandil)	Jäätmed Materjalitõhusus	Kõrvaldamisele saadetud jäätmejääkide osakaal on $\leq 0,2$ kg küllastaja veedetud öö kohta. (PKT 3.8.5)